

Archeologienota

Torhout, Colruyt

DEEL 2: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Torhout, Colruyt

Auteur(s)

Sarah Hertoghs

Opdrachtgever

T & I bouw

BAAC-Projectnummer

2016-695

Plaats en datum

Gent, 25 november 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 331

ISSN 2033-6898

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens:	1
1.2	Archeologische voorkennis.....	5
1.3	Onderzoeksopdracht	5
1.3.1	Algemene beschrijving en doel	5
1.3.2	Aanleiding	6
1.3.3	Beschrijving ingreep/ geplande werken	7
1.3.4	Randvoorwaarden	12
1.4	Strategie en werkwijze	12
2	Assessment Bureauonderzoek	15
2.1	Methoden en technieken	15
2.2	Assessment onderzoeksgebied	15
2.2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	15
2.2.2	Historiek.....	29
2.2.3	Cartografische bronnen	29
2.2.4	Orthografische kaarten	35
2.2.5	Archeologische data	39
2.2.6	Verder archeologisch onderzoek in de omgeving.....	42
2.2.7	Verstoringsen	42
2.3	Besluit	46
2.3.1	Archeologische verwachting	46
2.3.1	Potentieel op kennisvermeerdering	48
2.3.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	49
2.3.3	Samenvatting	50
2.3.4	Samenvatting breed publiek	50
3	Lijst met figuren.....	52
4	Lijst met tabellen	52
5	Lijst met plannen	53
6	Bibliografie.....	58

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site:	Torhout, Colruyt
Onderzoek:	Bureauonderzoek
Ligging:	Adres: Kortemarkstraat 25, 8820 Torhout Gemeente: Torhout Deelgemeente: Torhout Provincie: West-Vlaanderen
Kadaster:	Torhout, afdeling: 1, sectie: K, perceelnummers: 17r, 19k, 23t
Coördinaten:	NW: x:61006 y:195478 NO: x:61131 y:195532 ZW: x:61139 y:195441 ZO: x:61061 y:195384
Opdrachtgever:	T & I Bouw
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba Hendekenstraat 49, 9968 Assenede
Erkenningsnummer BAAC Vlaanderen:	2015/00020
Projectcode BAAC Vlaanderen:	2016-695
Projectcode bureauonderzoek:	2016J8
Erkend archeoloog/veldwerkleider:	Sarah Hertoghs / 2015/00077
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba (tijdelijk)
Grootte projectgebied:	ca.12236 m ²
Uitvoeringsperiode:	14 oktober- 24 november 2016
Aanleiding:	Uitbreiding van bestaande winkel Colruyt en aanhorende parking.
Wettelijk depot (KBR):	n.v.t.
Erkend depot:	Deze archeologienota omvat enkel een bureauonderzoek. Het archeologisch ensemble (papieren archief) wordt digitaal en analoog bij BAAC Vlaanderen bewaard.
Resultaten (termen thesaurus):	Technosols, nieuwste tijden.

Topografische kaart:

BAAC
ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

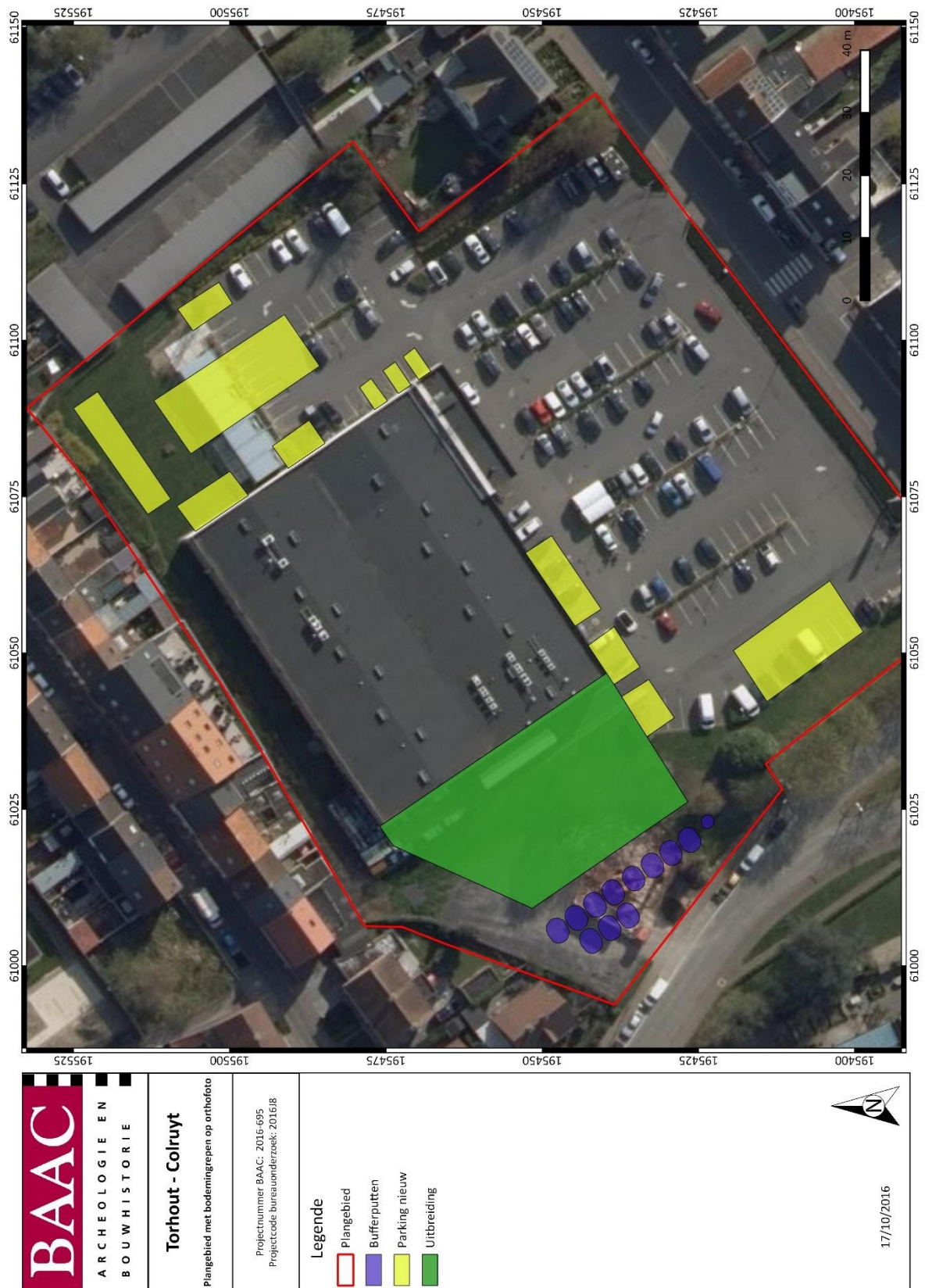
Torhout - Colruyt
Plangebied op GRB-kaart

Projectnummer BAAC: 2016.695
Projectcode bureauonderzoek: 201618

Legende
Plangebied

17/10/2016

Plan met gekende verstorings:

1.2 Archeologische voorkennis

N.v.t.

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Algemene beschrijving en doel

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Dit gebeurt in een prospectiefase die kan bestaan uit booronderzoek en/of gravend vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en/of proefputten.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Volgende onderzoeksvragen zijn voor archeologisch vooronderzoek relevant:

- Wat is de afbakening van het plangebied?
- Waar is het plangebied gelegen?
- Wat zijn de gekende aardkundige en ecologische kenmerken van het plangebied en de onmiddellijke omgeving?
 - o topografie
 - o geologie
 - o bodemgebruik
 - o vegetatie

- Welke zijn de gekende archeologische en historische waarden binnen het plangebied en in de onmiddellijke en ruime omgeving?
 - o bewoningsgeschiedenis
 - o landschapshistoriek
 - o aanwezige erfgoedwaarden
 - o historische ingrepen
- Welke zijn de geplande ingrepen?
 - o plannen van de huidige bebouwing
 - o ontwerpplannen en inrichtingsplannen
 - o technische kenmerken van de aard en omvang van de toekomstige verstoring
 - o metingen van de diepte van de grondwatertafel
 - o sonderingsverslagen.
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Welke zijn de gekende verstoringen en welke impact hebben deze op eventueel aanwezige archeologische resten?
- Kan een archeologische verwachting voor het plangebied opgemaakt worden? Zo niet, welke stappen dient men te ondernemen om wel tot een archeologische verwachting te komen?

1.3.2 Aanleiding

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de opdrachtgever een uitbreiding van een bestaand gebouw en parking gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Wanneer de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 1000 m² en waarbij de percelen volledig buiten een archeologische zone vallen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied te Torhout - Colruyt bedraagt ca. 12236 m² en valt buiten een archeologische zone, m.a.w. een archeologienota dient bij de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te worden gevoegd.¹

Tijdens het raadplegen van het Geoportaal van Onroerend Erfgoed gebleken dat de onderzoekslocatie niet gelegen is binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed (GGA) te verwachten valt. Echter biedt dit (nog) geen sluitende garantie, daar bijvoorbeeld archeologisch onderzoeken uit een recent

¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be>.

verleden niet staan aangegeven in de betreffende GGA-kaartlaag. Voor terreinen die binnen een GGA-zone liggen dient in principe geen archeologienota te worden opgemaakt.

Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermde onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.²

1.3.3 Beschrijving ingreep/ geplande werken

Opdrachtgever plant op het terrein de uitbreiding van een bestaand polyvalent handelsgebouw met bijbehorende parking en groenaanleg. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

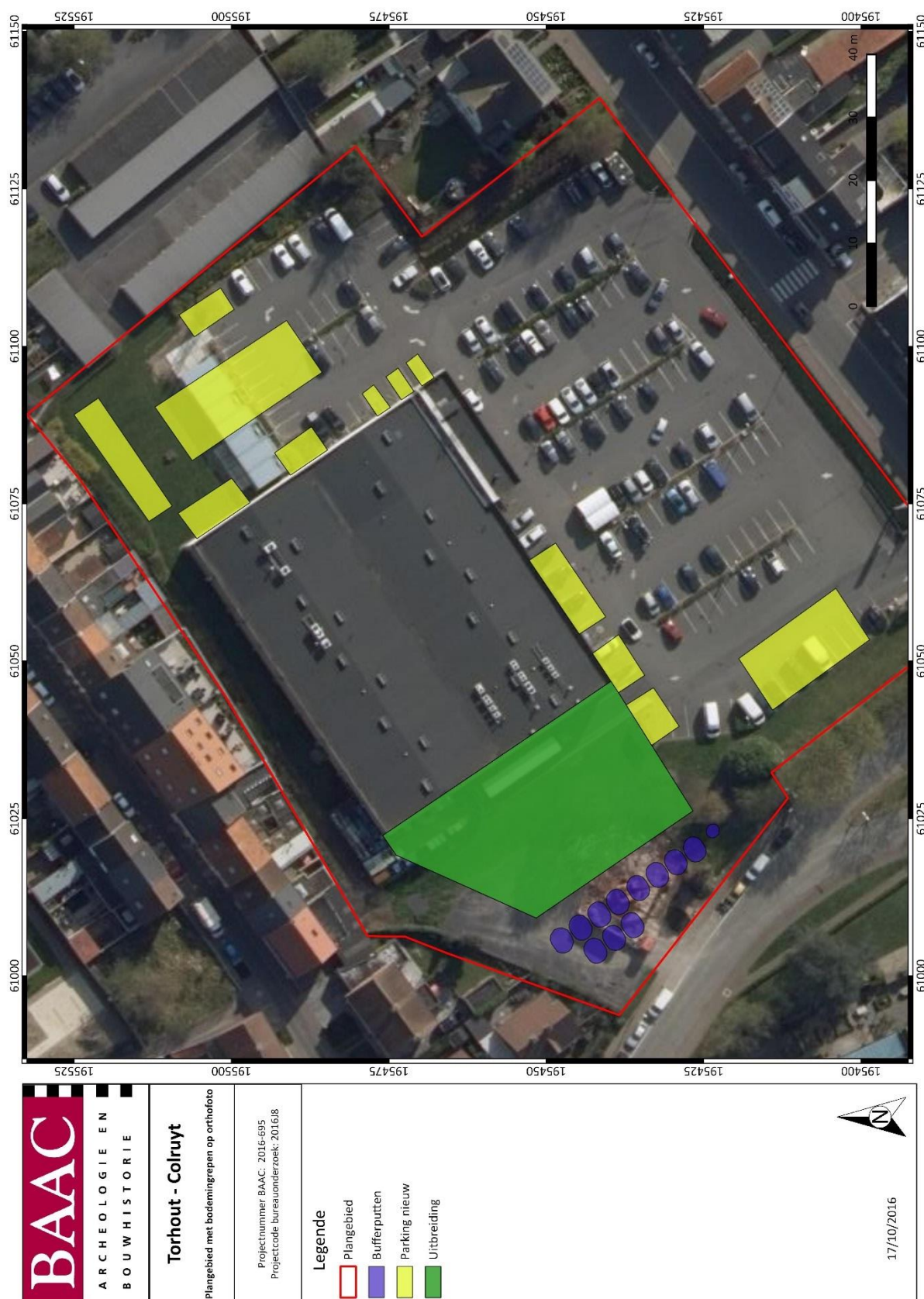
De terreinen zijn reeds in eigendom van de opdrachtgever.

- **Uitbreiding** van de bestaande Colruyt-winkel met bijbehorende inrichting van een nieuwe overdekte leeggoedzone en overdekte loskade.
- **Uitbreiding** van de inkom en de sociale lokalen aan de voorzijde van het gebouw (binnen reeds bestaande gebouw).
- **Uitbreiding** van de parking (in noord- en zuidoostelijke hoek).
- Aan de zuidwest kant van de uitbreiding **installatie van bufferputten** van 225.000 liter.

Tabel 1: Overzicht oppervlakten ingrepen.

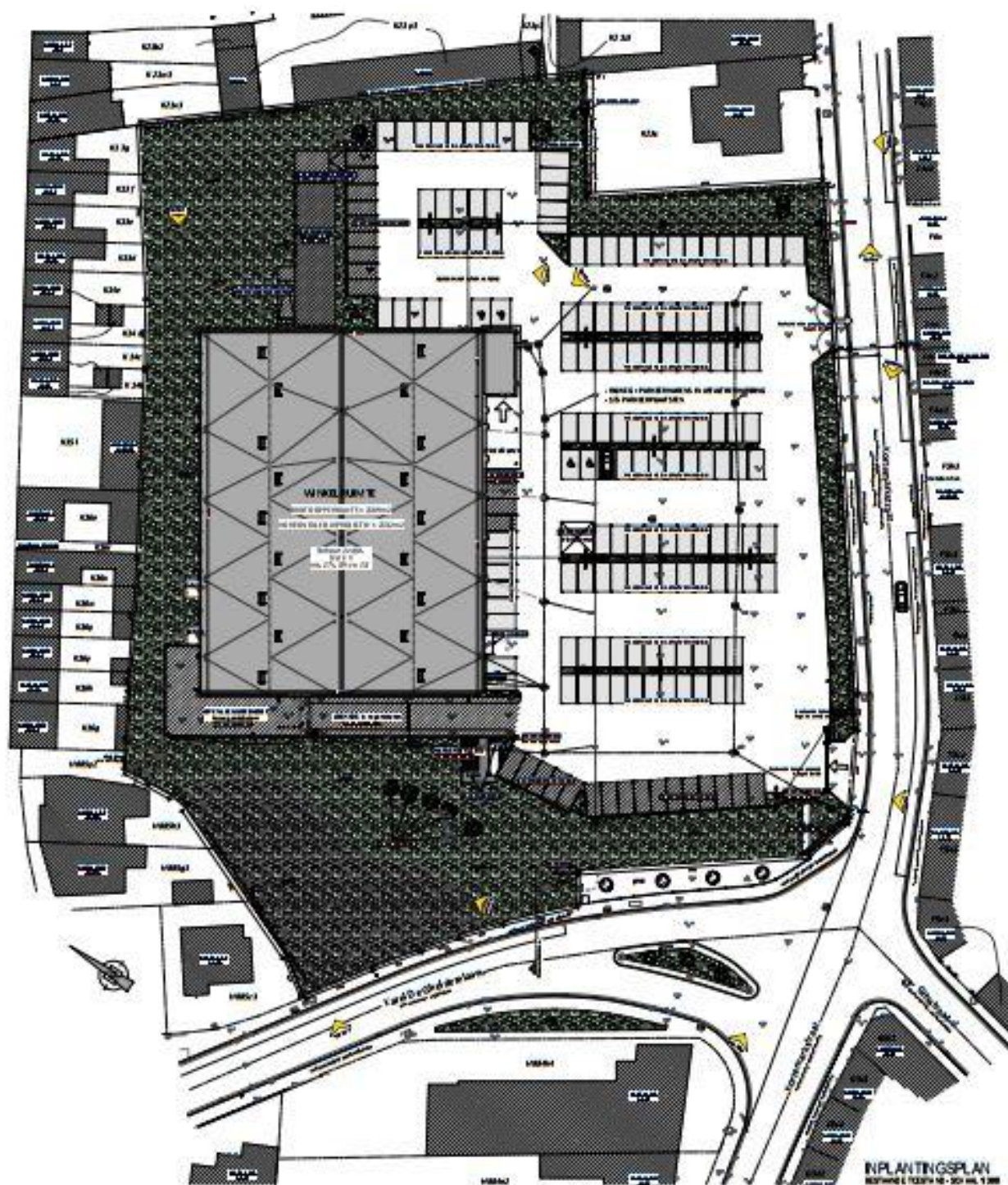
Ingreep in de bodem	Oppervlakte ingreep	Maximale diepte ingreep
Nieuwe parkeerplaatsen	830 m ²	-51 cm t.o.v. bovenpas
Bufferputten	125 m ²	Het merendeel -4 m t.o.v. maaiveld, slechts één exemplaar met pomp gaat -5,10 m t.o.v. maaiveld
Uitbreidingen bestaande Colruyt-winkel	929 m ²	Paalfunderingen tot op - 6,50 m
Totale ingreep	1884 m ²	

² <https://geo.onroenderfgoed.be> op 17/10/2016.

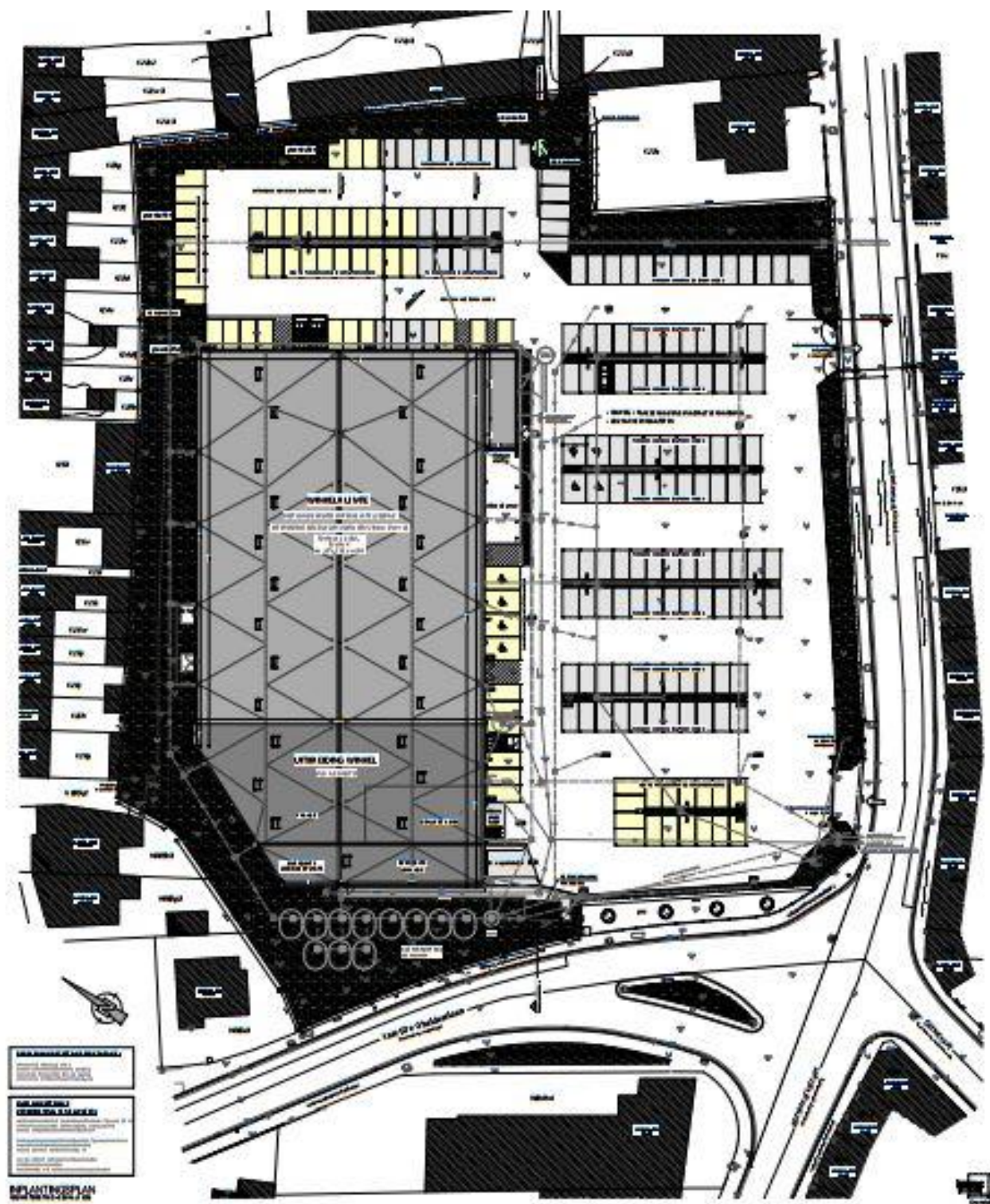
Figuur 1: weergave van de geplande ingreep (plot door BAAC op orthofoto)³

³ Onroerend Erfgoed 2016.

Figuur 2: Huidige situatie.⁴

⁴ © Colruyt.

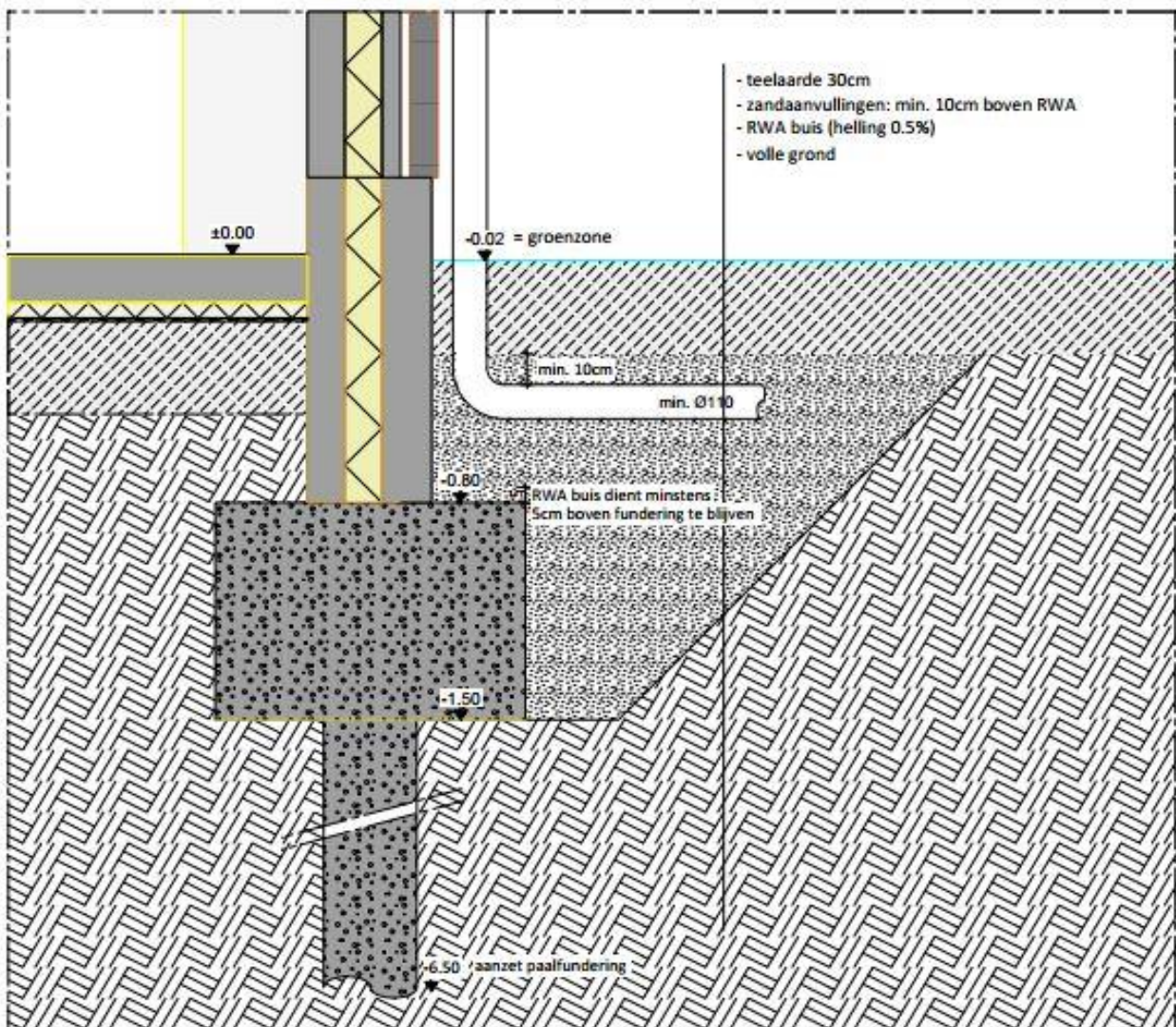

Figuur 3: Toekomstige situatie.⁵

⁵ © Colruyt.

BAAC Vlaanderen Rapport 331

Figuur 5: Doorsnede paalfundering en riolering.⁷

Samenvattend wordt voor de aanleg van de parkeerplaatsen een maximale afgraving van -51 cm uitgevoerd. Voor de aanleg van de bufferputten wordt een ingreep tussen de -4 en -5,10 verwacht. Voor de fundering van de nieuwe aanbouw wordt met paalfunderingen gewerkt, waarvan de diepte maximaal -6,50 m betreft.

1.3.4 Randvoorwaarden

N.v.t.

1.4 Strategie en werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting onderzoekslocatie, is deze te situeren binnen een breder landschappelijk-historisch kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de

⁷ © Colruyt.

gekende geografische en archeologische literatuur en de Centrale Archeologische Inventaris, evenals het Geoportaal van Onroerend Erfgoed.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij worden de gekende archeologische, historische en geologische/geografische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aansluitend wordt een uitgebreide cartografische analyse van de onderzoekslocatie uitgevoerd. Volgende kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart
- Bodemgebruikskaart
- Potentiële-bodemerosiekaart

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bodemgebruikskaart feitelijk niet geschikt is voor bestudering op perceelsniveau. In de begeleidende tekst op de website van AGIV staat het volgende: *‘De informatie die door deze datasets gegeven wordt is kleinschalig. Dit heeft een belangrijke implicatie. De informatie die men haalt uit een groter gebied zoals bijvoorbeeld een provincie of het volledige Vlaamse gewest zal nauwkeuriger zijn dan de informatie die men tracht te halen uit bijvoorbeeld een bepaalde buurt. Dit wordt duidelijk wanneer ingezoomd wordt in het digitale bestand. Naarmate de kaart steeds meer vergroot wordt zal op een bepaald moment de samenhang tussen de verschillende bodemgebruikstypes verdwijnen. Het is dan ook sterk aan te raden deze kaart niet te gebruiken voor lokale studies. De informatie die hieruit gehaald wordt, is onzeker.’*⁸ De kaart werd toegevoegd omdat ze vereist wordt in de Code van Goede Praktijk, maar moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Historische en archeologische kaarten:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen/Popp-kaart
- Vandermaelen-kaart

⁸ https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*⁹. Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Indien het gaat om gebieden met een hoge densiteit in bebouwing, moet volgens de Code van Goede Praktijk bovendien een tekstuele beschrijving van de evolutie van de historische bebouwing op de onderzoekslocatie, geïllustreerd met plannen, kaarten, foto's en tekeningen worden toegevoegd.

Het plangebied is heden ten dage gelegen in een gebied met dense bebouwing, maar deze bebouwing dateert uit de 20ste eeuw. Om deze reden werd dan ook geen historisch archief geconsulteerd, wel werden de orthografische foto's uit de 20ste en 21ste eeuw bestudeerd.

De geomorfologische kaart werd niet geconsulteerd aangezien deze niet bestaat voor het plangebied.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen door derden.

⁹ Beyaert *et al.* 2006.

2 Assessment Bureauonderzoek

2.1 Methoden en technieken

VONDSTEN

N.v.t.

STALEN

N.v.t.

CONSERVATIE

N.v.t.

SPOREN

N.v.t.

2.2 Assessment onderzoeksgebied

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot het onderzoeksgebied en zijn omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.2.1.1 Topografische situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de Kortemarkstraat in het zuiden en de Karel de Ghelderelaan in het westen. Het plangebied bevindt zich in de nabijheid van het dorpscentrum van Torhout. (Figuur 7).

Voor het projectgebied is volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) een hoogte tussen 17.7 m en 18.39 m + TAW gekend. 200 m ten westen en ten zuiden van het plangebied loopt de Koebeek (Figuur 8 en Figuur 9).

Het onderzoeksgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 12236m² en is voor een groot stuk bebouwd, met name in het noorden van het plangebied. Eén derde van het terrein is in gebruik als parking (Figuur 12).

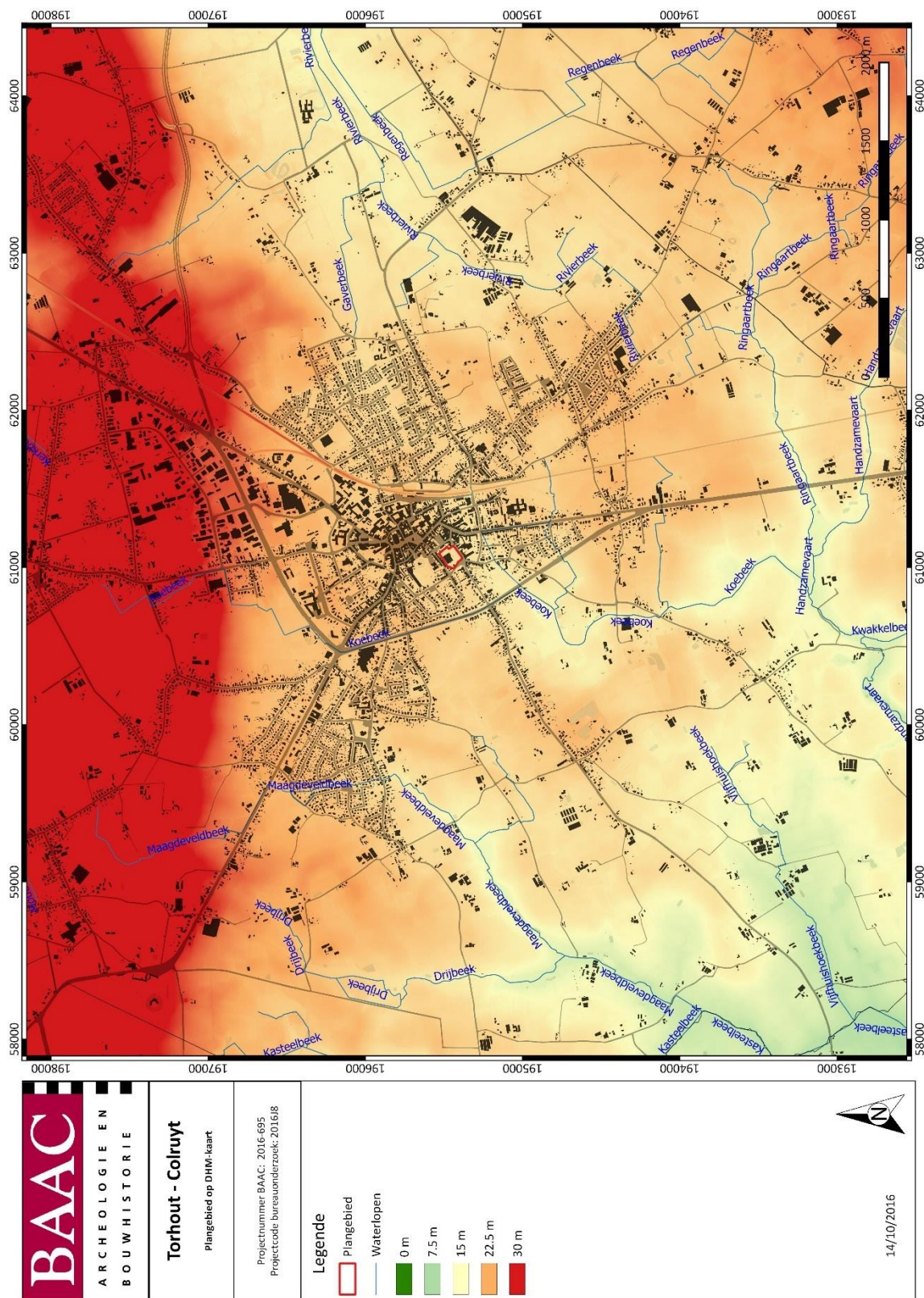
Figuur 6: Plangebied op de GRB-kaart.¹⁰

¹⁰ AGIV 2016.

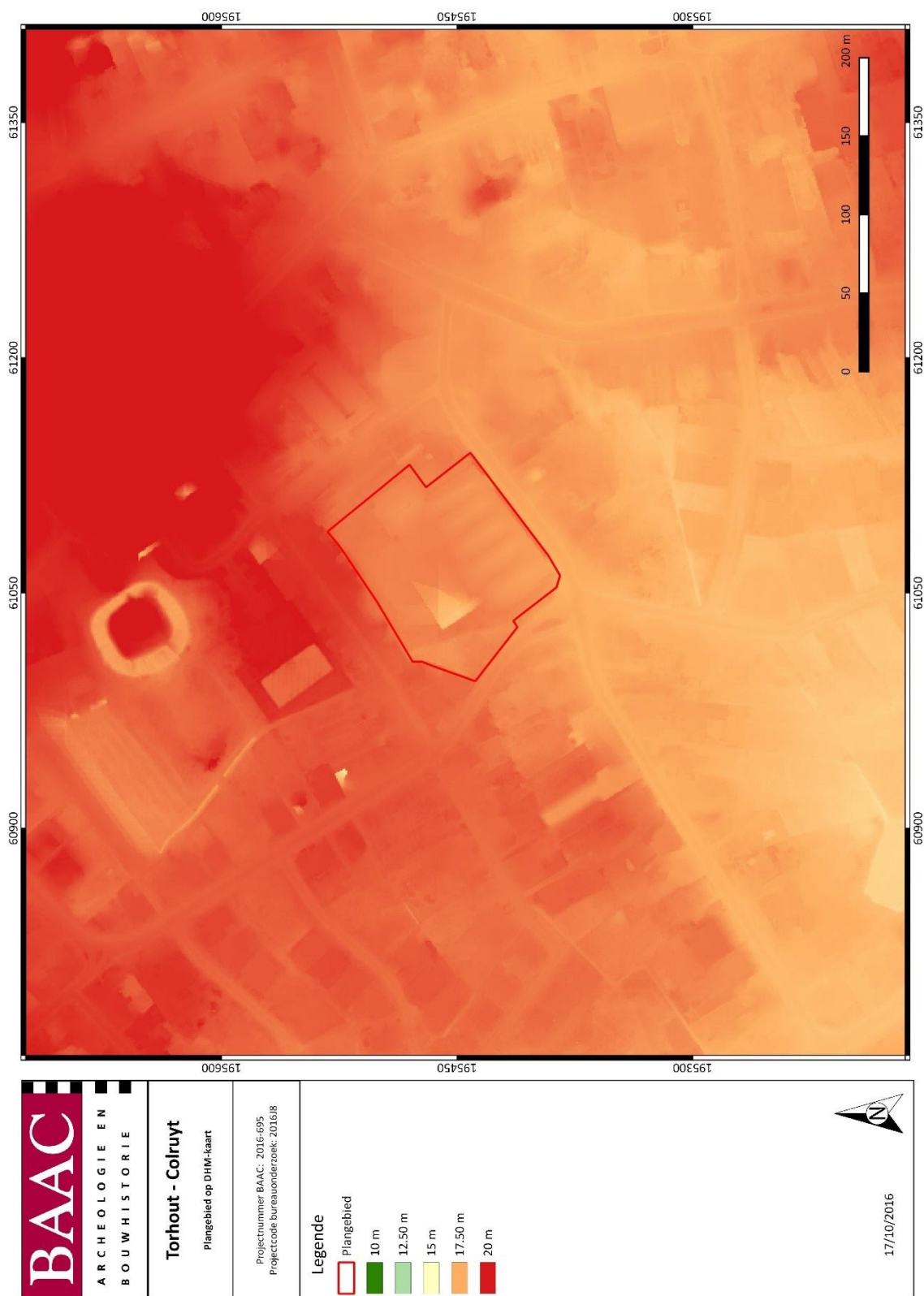
Figuur 7: Projectgebied op de topografische kaart.¹¹

¹¹ AGIV 2016.

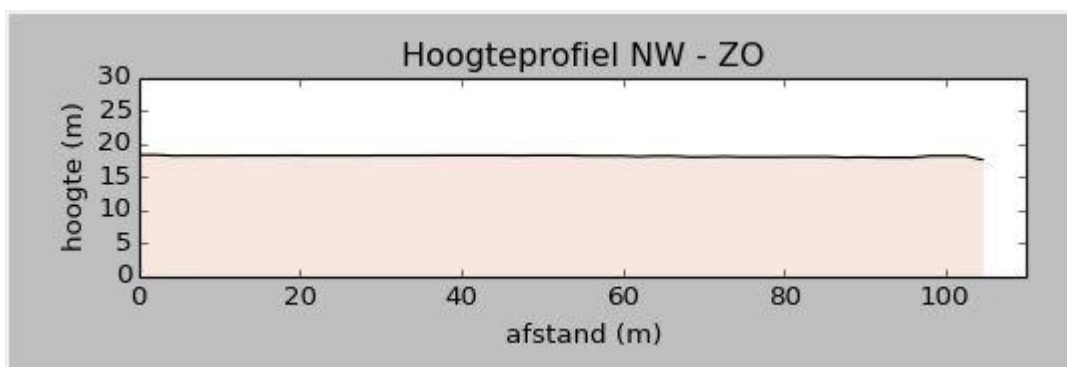
Figuur 8: Projectgebied op de DHM-kaart met weergave van de hydrografie (omgeving).¹²

¹² AGIV 2016.

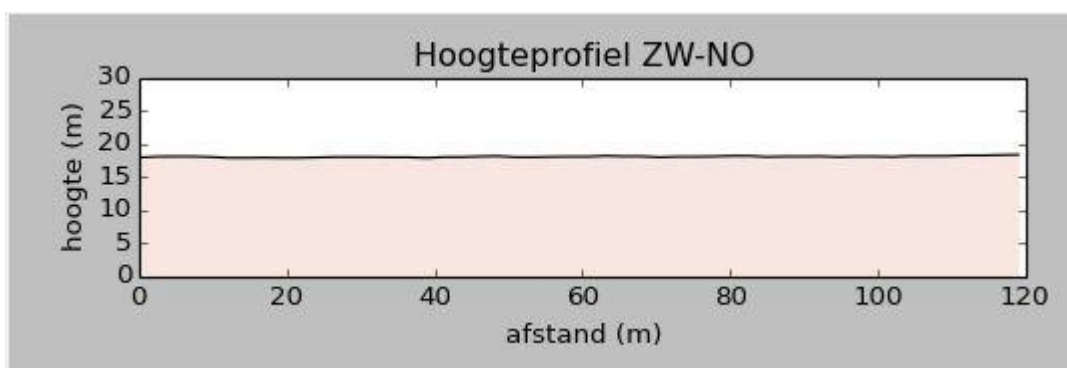

Figuur 9: Projectgebied op de DHM-kaart ingezoomd.¹³

¹³ AGIV 2016.

Figuur 10: Hoogteverloop terrein in NW-ZO-richting.¹⁴

Figuur 11 Hoogteverloop terrein in ZW-NO-richting.¹⁵

¹⁴ AGIV 2016.

¹⁵ AGIV 2016.

Figuur 12: Projectgebied op de orthofoto.¹⁶

¹⁶ AGIV 2016.

2.2.1.2 Geologie en landschap

2.2.1.2.1 Algemeen

Het onderzoeksterrein bevindt zich in Torhout. Torhout behoort tot zandig Vlaanderen en meer specifiek tot het Westelijk Houtland. Centraal onderscheidt men het zogenaamde “plateau van Wijnendale”, het betreft een erosiereliëf dat zich uitstrekt van Aatrijke (Zedelgem) over Wijnendale tot Ichtegem. Dit plateau vormt de grens met de meer noordwestelijk gelegen kunstvlakte en heeft hoogtes tussen 40 m en 50 m. De zuidelijke grens van het plateau wordt gekenmerkt door een west-oost georiënteerde *cuesta*.¹⁷ Ten zuiden van het plangebied bevinden zich het *Plateau van Lichtervelde – Hooglede* en de *Heuvelrij van Klerken-Staden en Geluveld*, die respectievelijk tot 49 m en 45 m hoog zijn. Ten zuidwesten en ten noordoosten bevinden zich de dallandschappen van de Handzamevaart en de Velddambeek-Waardammebeek (bovenloop van de Rivierbeek).¹⁸

Het gebied tussen het *Plateau van Torhout – Wijnendaele* en *Plateau van Lichtervelde – Hooglede* behoort tot het zogenaamde ‘West-Vlaamse Laagplateau’, een vrij vlak en laag landschap, dat zich tussen de 15 m en 20 m boven de zeespiegel uitstrekt. Ter hoogte van het plangebied wordt dit landschap ook het *Houtland* genoemd, dat *grosso modo* overeenkomt met het zacht golvende overgangsgebied tussen de Leie, de Kustvlakte en het IJzerbekken. De geologie van dit landschap wordt gekenmerkt door een erg dunne Quartaire mantel die Tertiaire *cuesta*structuren afdekt. De naam *Houtland* ontstond vermoedelijk reeds in de 11^e – 12^e eeuw, tijdens de volmiddeleeuwse ontginningsbeweging. In regel wordend de gronden in dit landschap gebruikt voor de landbouw, waarbij erven en percelen vaak geordend zijn in blok- en strookvormige percelen. Traditioneel werden de individuele percelen omgeven door greppels, bomen en hagen. Deze *groene perceelsgrenzen* of het zogenaamde *Bocage Flamand* komt echter nog enkel voor als lokaal overblijfsel van oudere, verdwenen perceelsindeling en heeft zijn functie als landschapsindeling en afscherming verloren.¹⁹

Doorheen het *Houtland* – vooral in het noordelijke deel van Torhout, aan de rand van het *Plateau van Wijnendaele* – bevinden zich de zogenaamde *Oude Veldgebieden van Torhout*. Dit zijn velden die pas erg laat voor het eerst ontgonnen werden. Deze velden zijn immers niet bijzonder geschikt voor de landbouw, aangezien de Quartaire – in regel zandige - mantel hier lokaal erg dun of volledig weg geërodeerd is. Op deze plekken bleef het oorspronkelijke natuurlandschap erg lang bewaard. Nadat ze in cultuur werden genomen, deden deze velden dienst als *gemene* weiden voor de veeteelt. Vanaf de 18^e eeuw werden deze velden vaak bebost met loof- en naaldbomen, steeds in functie van de houtindustrie. Na te zijn bebost werden vele veldgebieden in cultuur genomen, met een behoud van het dambordstelsel en de bosdreven. Dit gaf het typische beeld van open akkerlandcomplexen ontsloten door een geometrisch drevenpatroon.²⁰

Deze gebieden, gelegen in het noorden van de gemeente en gelijklopend met het plateau van Wijnendale, vormen een inclusie in het traditionele Houtland. Ze komen overeen met laat en op zeer systematische wijze ontgonnen gronden waar de Quartaire mantel ontbreekt en waar de bodem bijgevolg weinig geschikt was voor landbouw. In de minst vruchtbare gebieden bleef het natuurlandschap het langst onaangeroerd. Dit was hoofdzakelijk het geval op de zandgronden, bekend onder het toponiem ‘veld’. Deze arme velden waren meestal in gebruik als gemene weide. Door de begrazing werd de vegetatie kort gehouden (struikheide vormde aaneengesloten heidevelden) en de evolutie naar bos werd tegengehouden. In het begin van de 18de eeuw werden deze veldgebieden systematisch ontgonnen, met name aanvankelijk bebost met loofhout, later ook met naaldbout.

¹⁷ Jacobs ea. 2004, 10-11; Bogemans 2006, 4; Bourdet ea. 2008, 23.

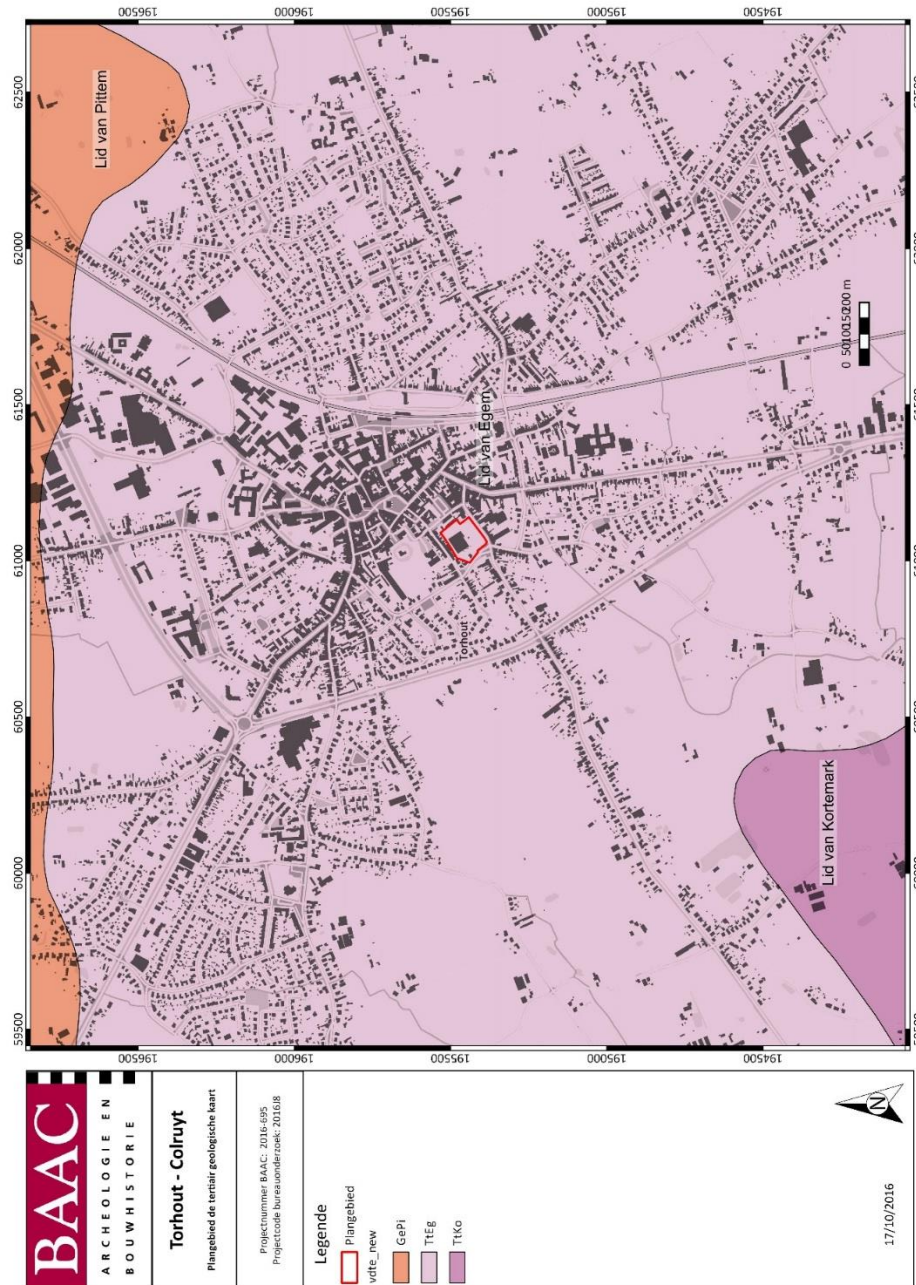
¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 122116.

¹⁹ Bourdet ea. 2008, 23; Bogemans 2006, 4-5.

²⁰ Bourdet ea. 2008, 23-24.

2.2.1.2.2 Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*²¹ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het lid van Egem (*Tteg*) dat onderdeel is van de *Formatie van Tielt* (Figuur 13). Deze bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand, horizontaal of kruisgewijs gelaagd en afwisselend dunne kleilagen. Naar het zuiden gaat het Lid van Egem geleidelijk over in een kleiiger facies. Het onderscheidt zich door een meer kleiiger karakter en door de aanwezigheid van verschillende zandsteenbanken. Het lid is afgezet in mariene omstandigheden.

Figuur 13: Projectgebied op de tertiair geologische kaart.²²

²¹ DOV Vlaanderen, 2016.

²² AGIV 2016.

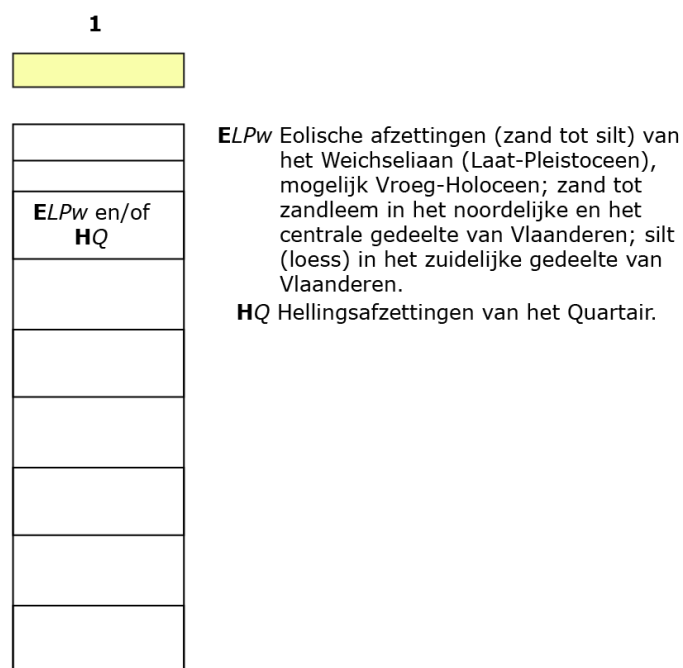
2.2.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart op schaal 1:200.000 (Figuur 14) komen in het plangebied volgens diepte eerst eolische afzettingen uit het Weichseliaan/Vroeg Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen uit het holoceen (Hq) (Figuur 15).

Figuur 14: Projectgebied op de quartair geologische kaart.²³

²³ AGIV 2016.

Figuur 15: Kenmerken van de Quartair geologische kaart betreffende het plangebied.²⁴

2.2.1.2.4 Bodem

Op de Bodemkaart van Vlaanderen²⁵ wordt het plangebied gekenmerkt door bebouwde zones (OB) voor het volledige plangebied. De omgeving rond het plangebied wordt gekarteerd als matig droge lemige zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (*Sch*), matig natte lemige zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (*SdP*), zeer strek gleyige kleibodem zonder profiel (*EfP*) en matig natte lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (*WSdP*) (Figuur 16).

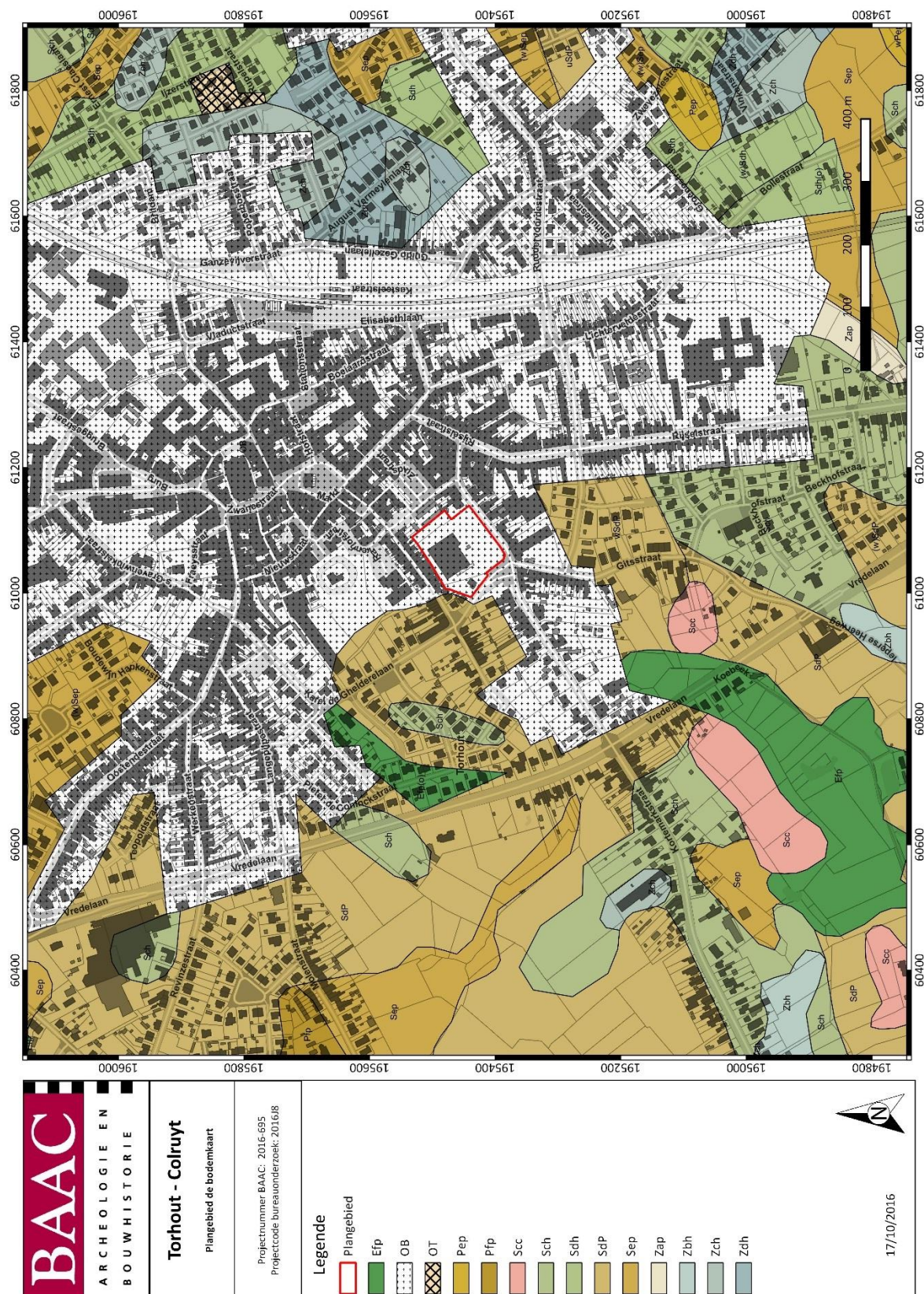
De bodemerosiekaart²⁶ toont voor het plangebied geen informatie betreffende de staat van erosie (Figuur 17). Op de bodemgebruikkaart²⁷ wordt het plangebied ingekleurd als bebouwd (Figuur 18).

²⁴ DOV Vlaanderen 2016.

²⁵ AGIV 2016.

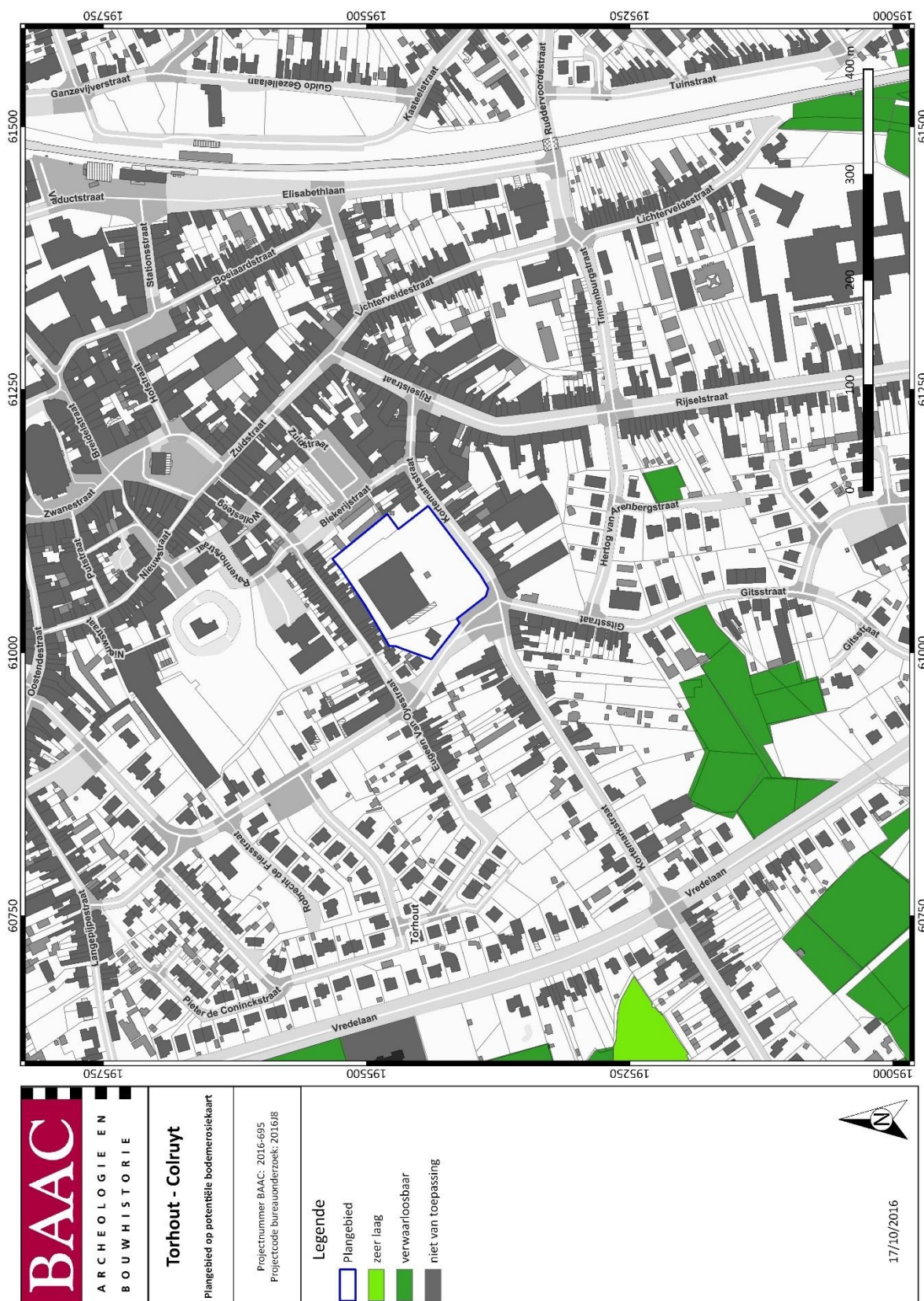
²⁶ AGIV 2016.

²⁷ AGIV 2016.

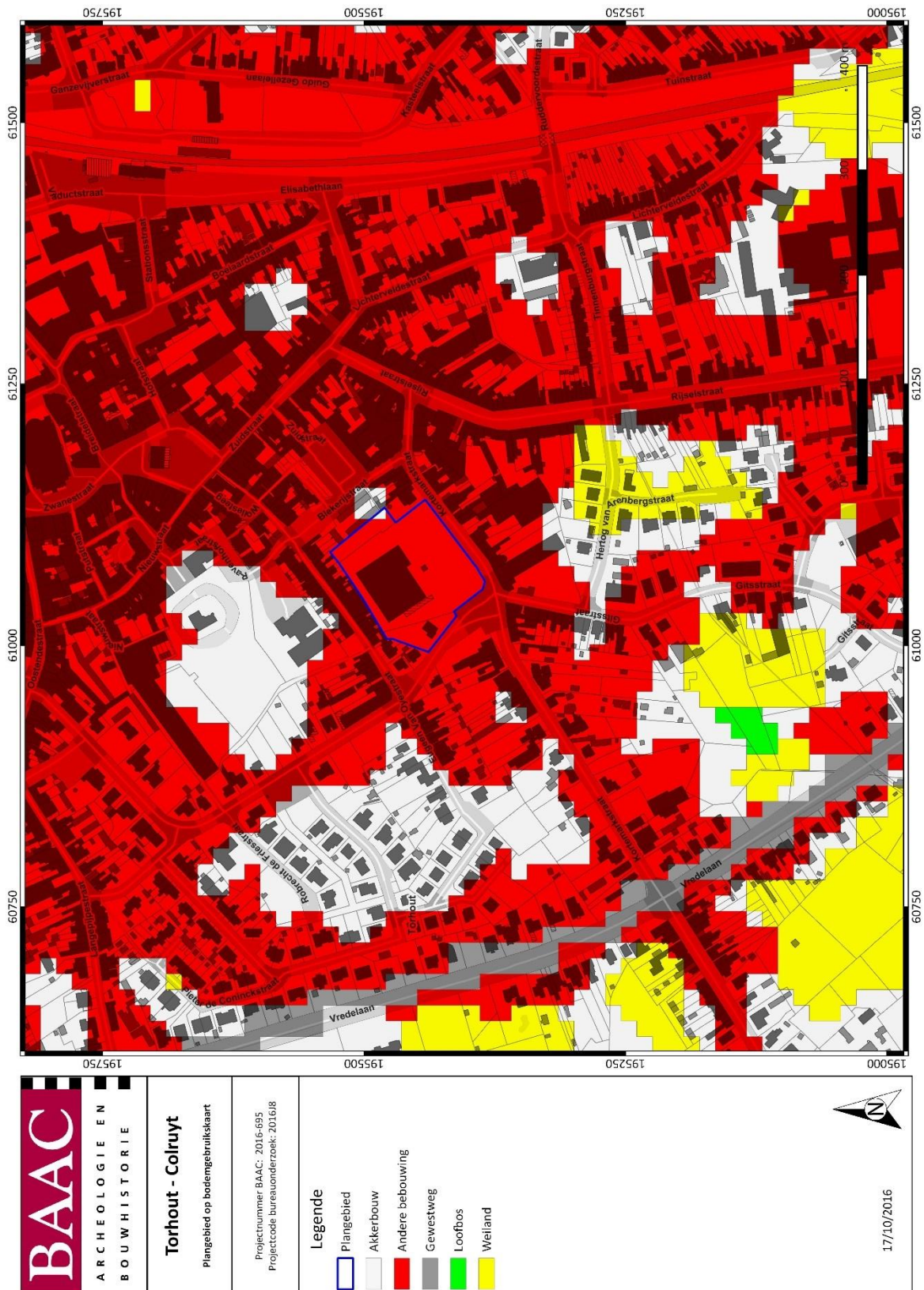
Figuur 16: Het plangebied op de bodemkaart.²⁸

²⁸ AGIV 2016.

Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen.²⁹

²⁹ AGIV 2016.

Figuur 18: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemgebruiksaanpak.³⁰

³⁰ AGIV 2016.

2.2.2 Historiek

Het onderzoeksgebied ligt in de huidige gemeente Torhout. Reeds vanaf het Neolithicum was er menselijke aanwezigheid in deze streken. Er werden onder andere verschillende types pijlpunten en fragmenten van gepolijste bijlen gevonden in het Groenhovebos.³¹

In de Romeinse periode zijn er eveneens aanwijzingen dat de omgeving intensief bewoond was. De Steenstraat (Cassel-Aartrijke-Brugge) en Zeeweg (Oudenburg-Aartrijke-Torhout) gaan mogelijk terug op Romeinse wegtracés. In de jaren 1950-1960 worden tevens Romeinse brandrestengraven gevonden in het “Moereveld”.³²

In 650 na Christus stichtte H. Amandus een verblijfplaats voor geloofzendingen, wat uitgroeide tot het centrum van de gehele nederzetting. Graaf Robrecht Fries, verhief de kerk tot collegiale met een kapittel van zeven kanunniken.³³ De oudste vermelding van Torhout dateert uit 683 het gaat om de vermelding “Turholt”. Vanaf de middeleeuwen tot de Franse Revolutie bestaat Torhout uit Torhout-Binnen en Torhout-Buiten met elk een eigen schepenbank en griffie. Torhout-Buiten maakte deel uit van het *Land van Wijndale*, een heerlijkheid van het *Brugse Vrije*.³⁴

De jaarmarkt van Torhout dateert uit de 11de eeuw. In 1183 verleende Filips van de Elzas stadsrecht aan Torhout. In de 16de eeuw wordt Torhout geteisterd door verwoestingen in het kader van de godsdiensttwisten en verscheidene pestepidemieën. In de 17de eeuw ontstaat de pottenbakkerskunst, die eeuwen lang door Torhoutse families wordt uitgevoerd. In de Franse Tijd werd Torhout verheven tot hoofdplaats van een kanton. Gedurende de Eerste Wereldoorlog was Torhout het bevoorradingscentrum en de hospitaalstad van het Duitse leger.³⁵

De Kortemarkstraat te Torhout, die ten noorden van het plangebied is eveneens vermeld in de Inventaris Onroerend Erfgoed. Het betreft een lange verbindingsweg die vanuit het centrum van Torhout, door landelijk gebied tot op het grondgebied Kortemark, doorloopt tot in Kortemark en Ieper. De straat staat reeds vermeld op de historische kaart van Ferraris (1770-1778) en wordt afgebeeld in landelijk gebied, gelegen in landelijk gebied met verspreide hoevebouw. Deze verbindingsweg is van groot belang geweest in de 11de -13de eeuw in de perioden van de jaarmarkten. In 1570 wordt de straat de “Groote Iperstrate” genoemd. De naam “Cortemarckstraete zou pas in 1660 voor het eerst zijn vermeld.³⁶

2.2.3 Cartografische bronnen

Een andere belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd, zijn enkele historische kaarten geraadpleegd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Het historisch kaartmateriaal geeft een beeld van hoe (eventuele) bebouwing evolueerde door de eeuwen heen, maar pas vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op de kaarten geen garantie dat er geen bebouwing geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en

³¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID122116.

³² Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID122116.

³³ Hasquin 1980, 1105-1108.

³⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 122116.

³⁵ Hasquin 1980, 1105-1108.

³⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 112758.

belangrijke bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven, en was er geen of weinig aandacht voor de “gewone bewoning”/burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.³⁷ De Ferrariskaart (Figuur 19) is een goede bron om informatie in te winnen over het landgebruik in het verleden.

Torhout wordt op de kaart van Ferraris afgebeeld als stad met een centrum dat wordt doorkruist door een noord-zuid en oost-west lopende wegenstructuur. Het plangebied situeert zich net buiten de stadskern. Ten noorden bevindt zich de site met walgracht van het *Ravenhof* (CAI 300000). Ten zuidoosten van het plangebied is een andere site met walgracht opgetekend, met name *'t Leen van Tinnenburg* (CAI 300001). Dit leen zou in de late middeleeuwen rechtstreeks afhankelijk zijn geweest van het *leenhof van Wijnendale*. Rondom Torhout bevinden zich verscheidene landbouwpercelen. Voor het plangebied wordt eveneens akkergrond, onderverdeeld in verscheidene kleinere percelen, weergegeven. De percelen binnen het plangebied hebben geen bebouwing. De Kortemarkstraat (eveneens vermeld in de Inventaris Onroerend Erfgoed, zie 2.2.2) loopt aan de zuidzijde het plangebied voorbij. Ten noorden en ten westen van Torhout bevinden zich bosgebieden (bos van Wijnendale en het “B(ois) Verloren Cost”) en ten oosten situeert zich een kleiner bosgebied en een veldgebied met vijvers.

Een andere bron zijn de Vandermaelenkaarten, die zijn gemaakt door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) ‘Carte topographique de la Belgique’ is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio’s.³⁸ Net zoals de Ferrariskaart geeft de Vandermaelenkaart informatie over het landgebruik in het verleden. Er kan een gelijkaardige situatie voor het plangebied worden vastgesteld, met uitzondering dat er op de Vandermaelenkaart wel bebouwing binnen het zuidelijk gedeelte van het plangebied is afgebeeld (Figuur 20).

Om informatie in te winnen over de percelering van het plangebied in het verleden, met name de indeling, vorm, grootte en lengte-breedte verhouding, werden de historische Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geraadpleegd.

De situatie op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) (Figuur 21) is identiek als op de Popp-kaart (Figuur 22) uit de 2de helft 19de eeuw (1842-1879). De perceelsindeling blijft op de beide kaarten identiek. Het plangebied is onderverdeeld in verscheidene percelen. Een landweg langs de perceelsgrens is eveneens op te merken. Daarnaast is de reeds vermelde bebouwing op de Vandermaelenkaart eveneens aanwezig op beide andere historische kaarten. In de 20ste eeuw zijn de verschillende percelen dan vermoedelijk terug samengevoegd tot drie grotere percelen (zoals de hedendaagse percelering).

³⁷ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html

³⁸ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>

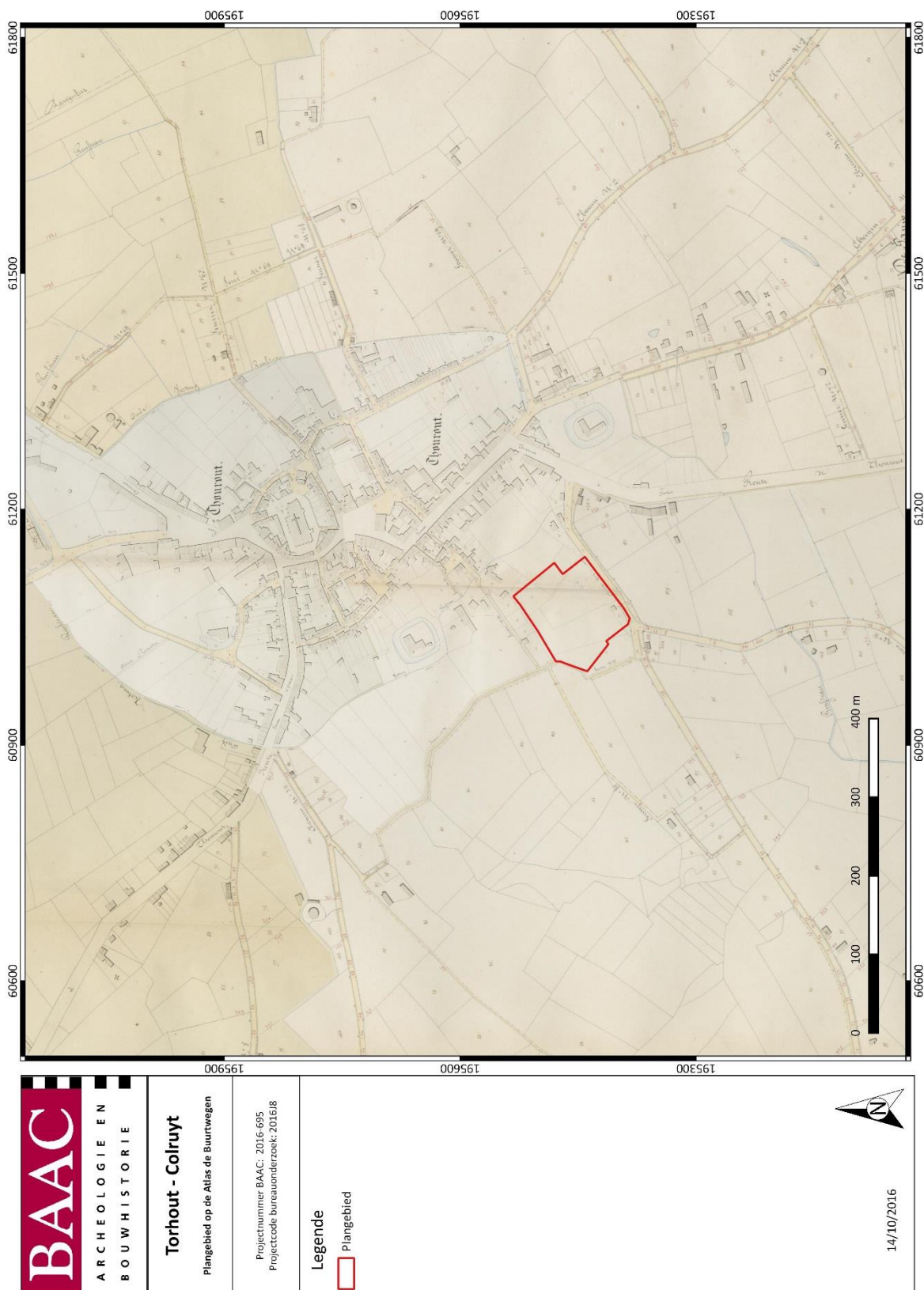

Figuur 19 Plangebied op de kaart van Ferraris.³⁹

³⁹ AGIV 2016.

⁴⁰ AGIV 2016.

Figuur 21: Plangebied op de Atlas van Buurtwegen.⁴¹

⁴¹ AGIV 2016.

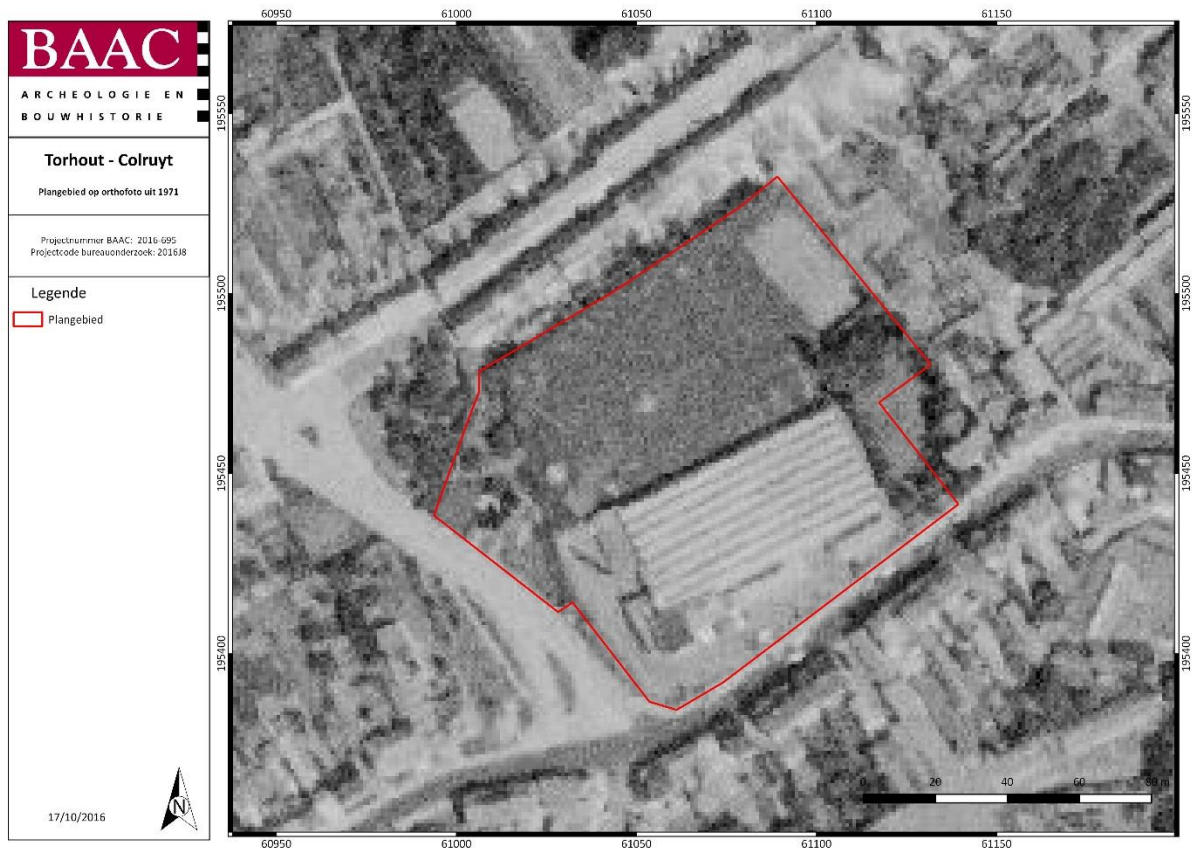
Figuur 22: Plangebied op de Poppkaart.⁴²

⁴² AGIV 2016.

2.2.4 Orthografische kaarten

Aan de hand van orthofoto's kan worden bestudeerd hoe het plangebied in de laatste eeuwen is ingericht.

Op een oude orthofoto uit 1971 (Figuur 23) is het zuidelijk gedeelte van het onderzoeksterrein bebouwd. Ook op orthofoto's uit 1979-1990 (Figuur 24) is dezelfde bebouwing in het zuidelijk gedeelte van het plangebied op te merken. Vanaf orthofoto's uit 2000-2003 (Figuur 25) is het Colruytgebouw zichtbaar met een parking aan de zuidelijke voorzijde. Op het westelijk perceel zijn verscheidene woonhuizen zichtbaar. Vanaf de orthofoto's uit 2005-20011 (Figuur 26 en Figuur 27) is nu ook een deel parking zichtbaar aan de oostzijde van het Colruytgebouw. Op de orthofoto's van 2012 (Figuur 28) zijn de gebouwen op het westelijk perceel verdwenen met uitzondering van het woonhuis. Op de orthofoto's uit 2015 (Figuur 29) lijkt ook dat laatste gebouw te zijn afgebroken.⁴³

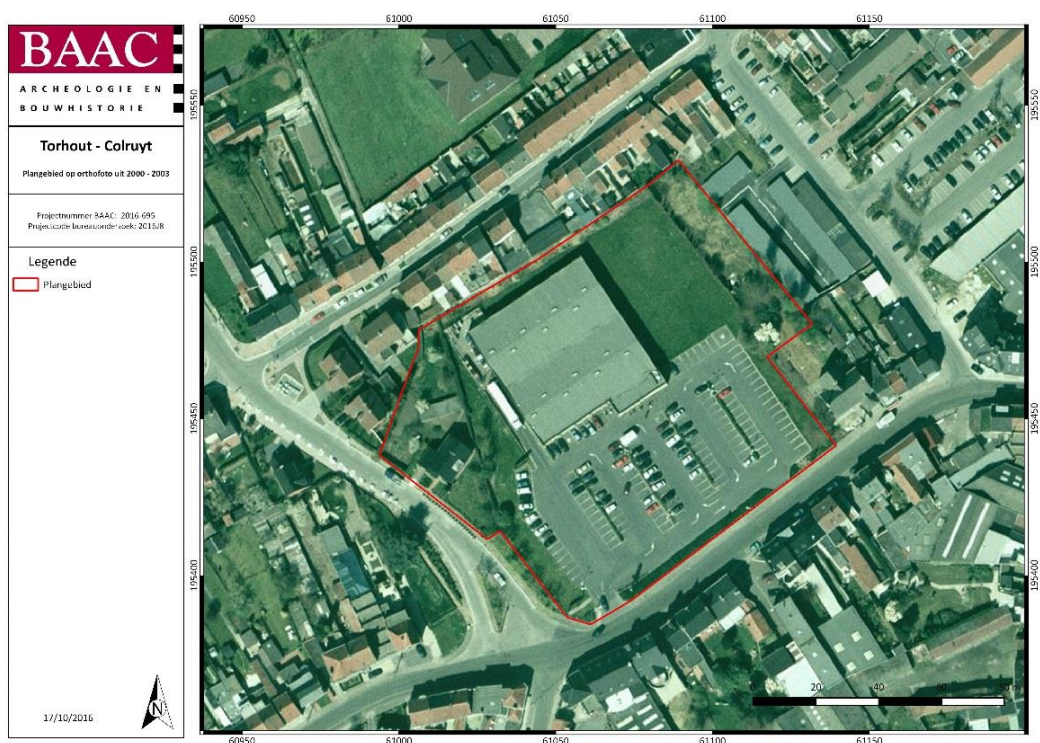
Figuur 23: Plangebied op de orthofoto uit 1971.⁴⁴

⁴³ Er is bij de opdrachtgever gevraagd naar de aanwezigheid van een kelder bij dit gebouw, maar informatie hieromtrent was niet beschikbaar.

⁴⁴ AGIV 2016.

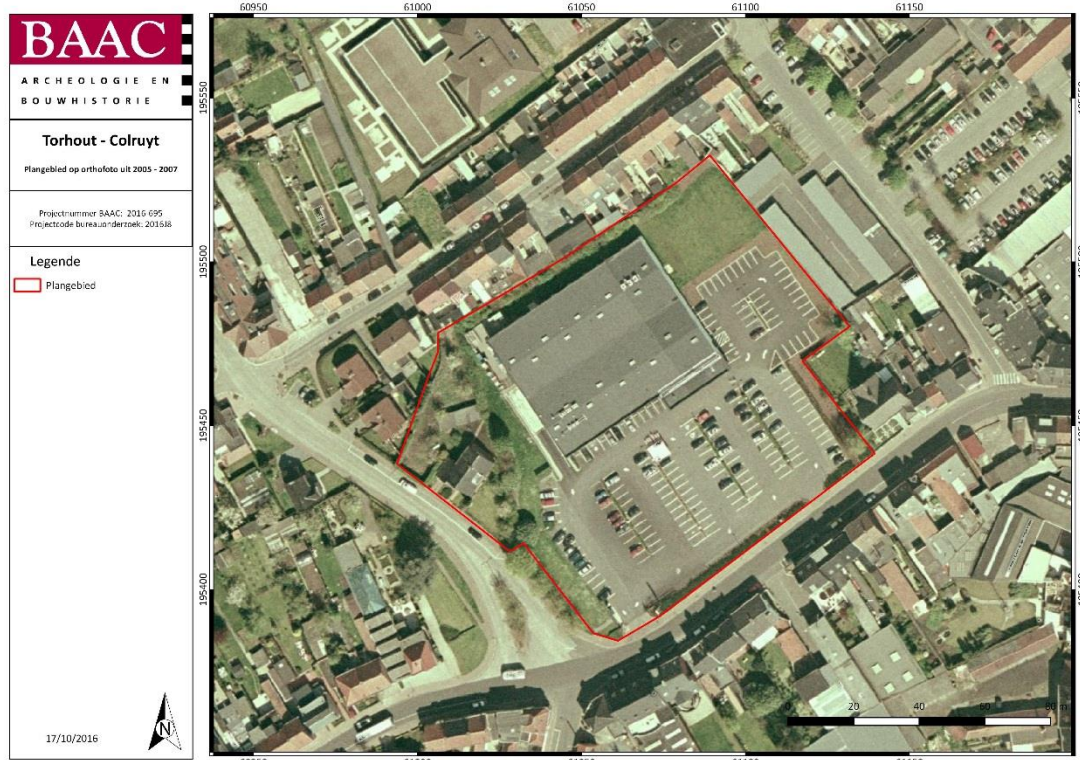
Figuur 24: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990.⁴⁵

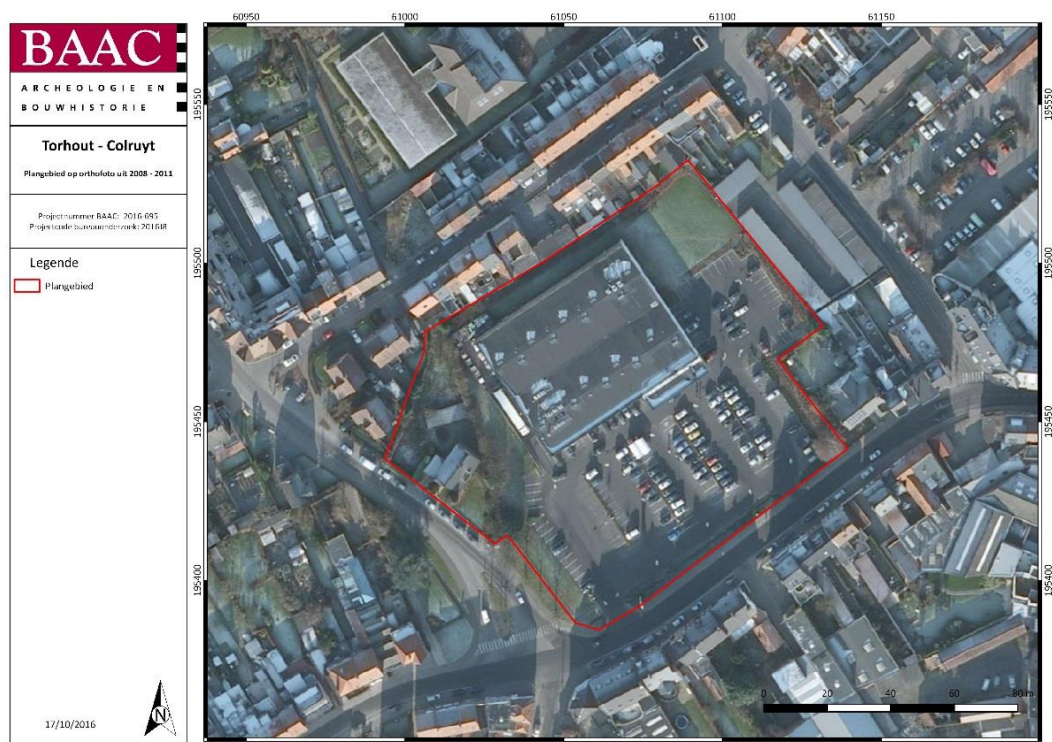
Figuur 25: Plangebied op de orthofoto tussen 2000-2003.⁴⁶

⁴⁵ AGIV 2016.

⁴⁶ AGIV 2016.

Figuur 26: Orthografische kaart tussen 2005-2007.⁴⁷

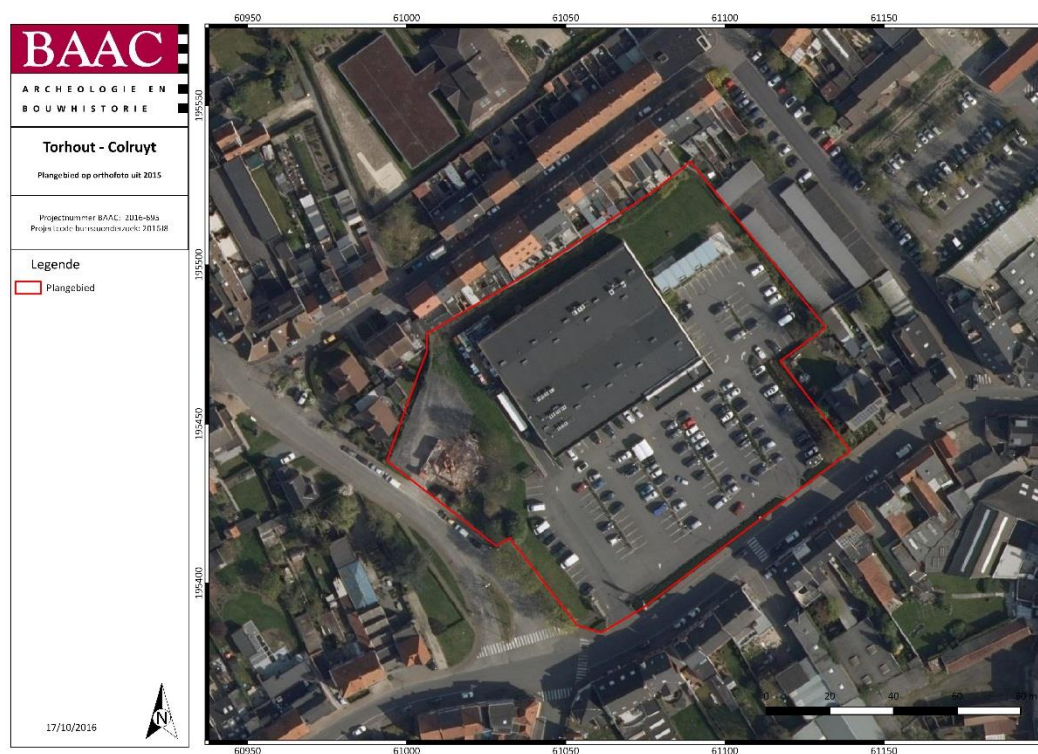
Figuur 27: Plangebied op orthofoto tussen 2008-2011.⁴⁸

⁴⁷ AGIV 2016.

⁴⁸ AGIV 2016.

Figuur 28: Plangebied op de orthofoto uit 2012.⁴⁹

Figuur 29: Plangebied op de orthofoto uit 2015.⁵⁰

⁴⁹ AGIV 2016.

⁵⁰ AGIV 2016.

2.2.5 Archeologische data

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Voor het plangebied zelf aan de Kortemarkstraat te Kortrijk zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 30 en Tabel 2).⁵¹ Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden. Een overzicht:

Tabel 2: Archeologische waarden in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁵²

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
156013	BREDE GRACHT OF POEL MET AARDEWERK EN DIERLIJK BOTMATERIAAL UIT DE LATE MIDDELEEUWEN. ⁵³
155752	WATERPUTTEN UIT DE LATE MIDDELEEUWEN. ⁵⁴
306160	SINT- PIETERS-BANDENKERK: KAROLINGISCHE KERK, MOGELIJK WAS ER EEN VOORLOPER VAN EEN ROMEINSE WACHTTOREN AANWEZIG (E. COOLS). ER WERDEN LOSSEN VONDSTEN (MUNTEN EN AARDEWERK) UIT DE MIDDEN ROMEINSE PERIODE GEVONDEN, EEN VONDSTCONCENTRATIE VAN MENSELIJKE EN DIERLIJKE BEENDEREN UIT DE MIDDEN ROMEINSE PERIODE EN EEN LOSSE VONDST VAN EEN FIBULA WAARVAN DE DATERING ONBEKEND. DAARNAAST WERDEN MEERDERE VLAKGRAVEN UIT DE VOLLE MIDDELEEUWEN EN EEN TEGELVLOER IN DE KERK UIT DE VOLLE MIDDELEEUWEN GEVONDEN. ⁵⁵
300000	HET RAVENHOF: EEN SITE MET WALGRACHT MET VERMOEDELIJK ENKEL EEN OPPERHOF UIT DE LATE MIDDELEEUWEN. DAARNAAST OOK SPOREN EN SCHERVEN UIT DE MIDDELEEUWEN. ⁵⁶
156002	LIJNELEMENTEN UIT DE VOLLE MIDDELEEUWEN. ⁵⁷
300001	'T LEEN VAN TINNENBURG: EEN SITE MET WALGRACHT UIT DE LATE MIDDELEEUWEN. DIT WAS EEN LEEN DIE RECHTSTREEKS AFHANKELIJK WAS VAN HET LEENHOF VAN WIJNENDALE.
163460	RECENTE GRACHTEN EN GREPPELS EN VERSTORINGEN DOOR ZANDONTGINNING UIT DE NIEUWE TIJD. ⁵⁸
300015	SITE MET WALGRACHT UIT DE LATE MIDDELEEUWEN.

⁵¹ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

⁵² Centraal Archeologische Inventaris 2016.

⁵³ Hillewaert 2011.

⁵⁴ Tijdens controle werken. Hillewaert 2009.

⁵⁵ Rassalle 2006-2007.

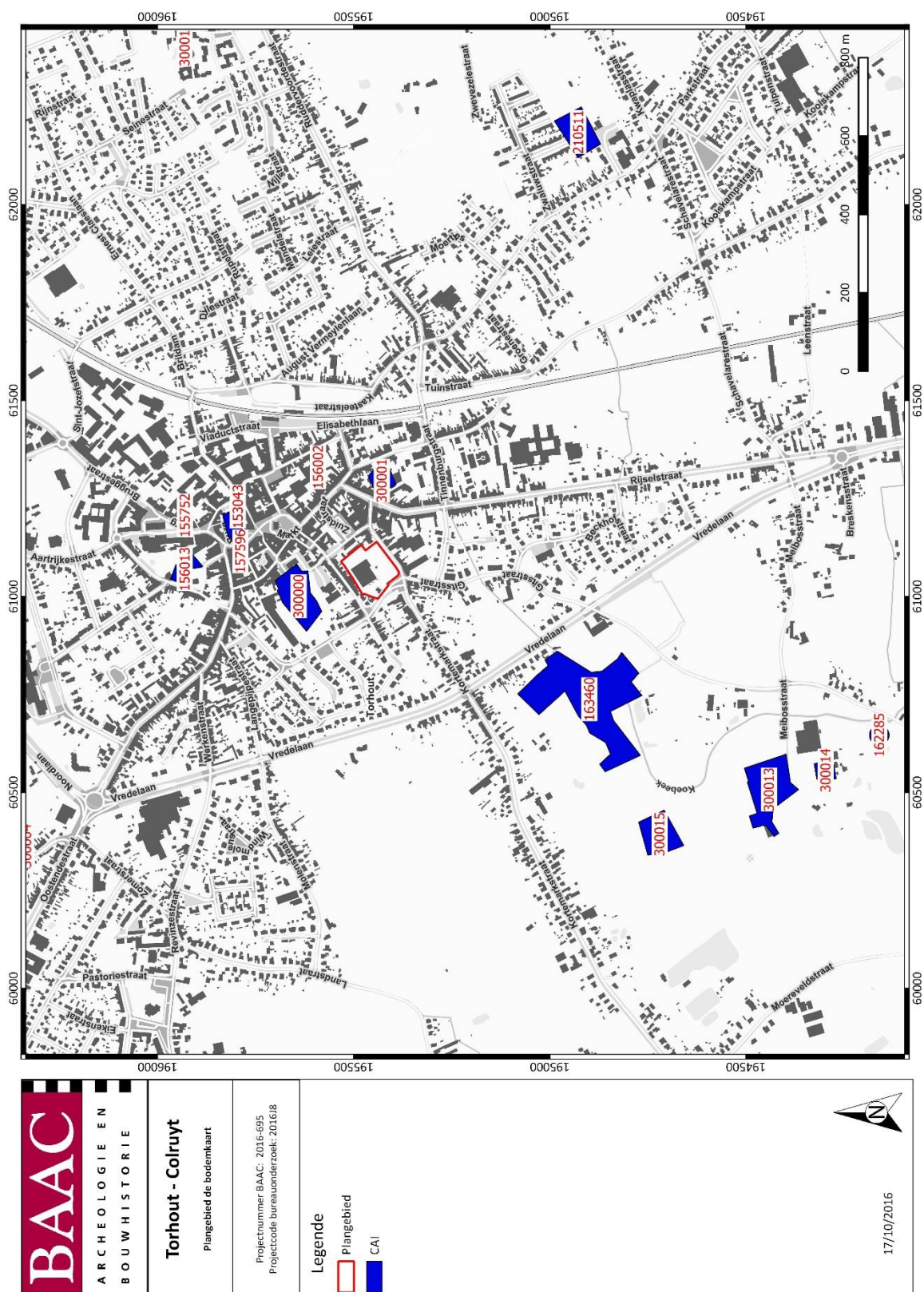
⁵⁶ Dewilde & Wyffels 2002.

⁵⁷ Hillewaert 2011.

⁵⁸ Verwerft *et al.* 2012.

300013	SITE MET WALGRACHT UIT DE LATE MIDDELEEUWEN.
300014	SITE MET WALGRACHT UIT DE LATE MIDDELEEUWEN.
162285	GRAFHEUVEL UIT DE BRONSTIJD.
210511	GREPPELS EN PAALKUILEN UIT DE NIEUWSTE TIJD. ⁵⁹

⁵⁹ Verbeke *et al.* 2015.

Figuur 30: Gekende archeologische waarden in de buurt van het plangebied.⁶⁰

⁶⁰ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

In de omgeving van het plangebied is uit de prehistorie enkel een grafheuvel uit de bronstijd gekend te *Torhout – Meibosstraat* (CAI 162285). De aanwezigheid van een Romeinse wachtpost als voorloper van de Sint-Pieters-Bandenkerk, is eerder discutabel (CAI 306160). Uit de middeleeuwen zijn onder andere vlakgraven en een tegelvloer uit de Sint-Pieters-Bandenkerk (CAI 306160) bekend en enkele lijnelementen te *Torhout – Boeiaardstraat* (CAI 156002). Daarnaast zijn tevens verscheidene sites met walgracht uit de late middeleeuwen bekend voor het plangebied. Het gaat om het *Ravenhof*, *'t Leen van Tinnenburg*, *Kortemarkstraat II* en *Ieperse Heerweg II en II*. Uit de nieuwe en nieuwste tijd zijn greppels, grachten en verstoring van zandontginning te *Torhout – Ieperse Heerweg* (CAI 163460) en greppels en paalkuilen te *Torhout – Lijsterstraat* (CAI 210511).

2.2.6 Verder archeologisch onderzoek in de omgeving

Vanaf de Romeinse periode is er meer informatie over de menselijke aanwezigheid in de omgeving van het onderzoeksterrein. Het gaat dan voornamelijk over gegevens uit opgravingen uit in de stadskern van Torhout. Deze was immers gelegen aan een weg die vanuit Oudenburg vertrok richting Roeselare en Kortrijk, waar hij aansloot op de weg Boulogne – Keulen. Het is dan ook in het noordelijke deel van de stad, onder andere langs de Steenstraat, dat enkele interessante archeologische vondsten werden gedaan. Toch werden ook buiten de stadskern, zoals aan het Moereveld (ten zuidwesten van de stadskern), waar een nederzetting met grafvelden werd gevonden.⁶¹

Voor de bouw van een graanloods op terreinen langs de Atelierstraat in Torhout werd door Raakvlak in 2013 een kleinschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek beperkte zich tot een begeleiding van de graafwerken voor de bouw van de graanloods en de heraanleg van een betonverharding. Ondanks er op een naburig terrein tijdens een vooronderzoek archeologisch relevante sporen werden aangetroffen, werden tijdens deze werkzaamheden geen sporen aangetroffen.⁶²

Op de hoek van de Beerstraat en de Breidelstraat in Torhout werd naar aanleiding van de aanleg van een parkeergarage in 2009 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door Raakvlak. Tijdens dit onderzoek werd gehoopt meer inzicht te krijgen in het Romeinse verleden van Torhout. Ondanks het terrein tijdens dit onderzoek tot 2 m diep verstoord was, werd toch een scherf uit de Romeinse periode of de vroege middeleeuwen aangetroffen. Ook werd een laat 19^e eeuwse bakstenen beerbak aangetroffen die grote hoeveelheden consumptieresten en aardewerk bevatte.⁶³

2.2.7 Verstoringen

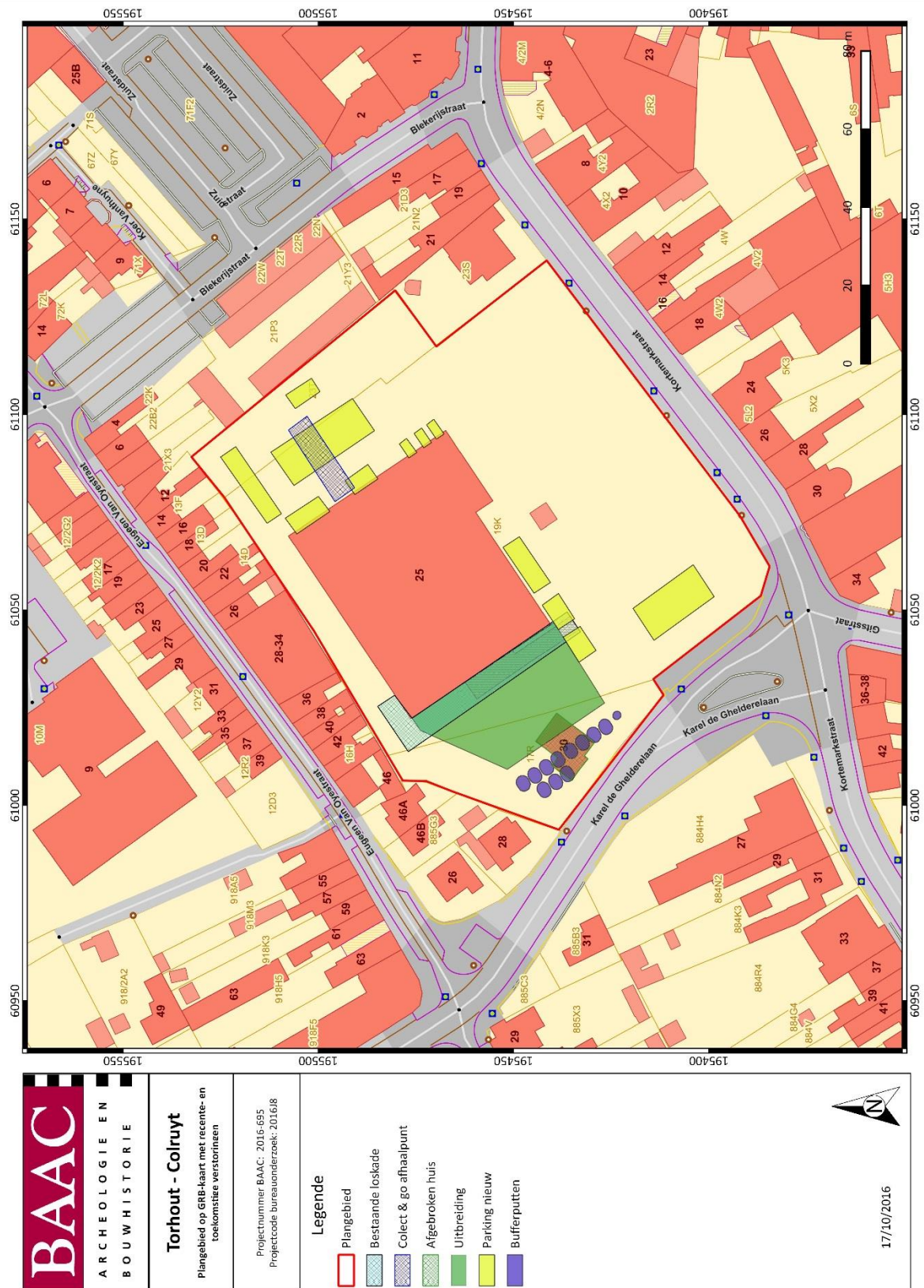
2.2.7.1 Verstoringen huidige toestand

- Bestaande loskade aan westelijke zijde hoofdgebouw, ter hoogte van uitbreiding. Het betreft een oppervlakte van 147 m².
- Bestaande bebouwing/sloop op het westelijk perceel. Het betreft een oppervlakte van 130 m², die zal worden ingenomen door deels bufferputten en deels uitbreiding winkel.
- Collect & Go gebouw in het noordoosten van het plangebied (wordt afgebroken) heeft een oppervlakte van 132 m², waarvan 60 m² binnen een aan te leggen parkeerzone valt.

⁶¹ Raakvlak 2009, s.p.

⁶² Decraemer ea. 2013, 39-40.

⁶³ Raakvlak 2009, s.p.

Figuur 31: Aanduiding recente verstoringen en toekomstige verstoringen.⁶⁴

⁶⁴ AGIV 2016.

2.2.7.2 Boringen

In 2006 werd op het onderzoeksterrein door de Colruytgroup een bodemonderzoek uitgevoerd. Het gaat om 15 boringen verspreid over het onderzoeksgebied.

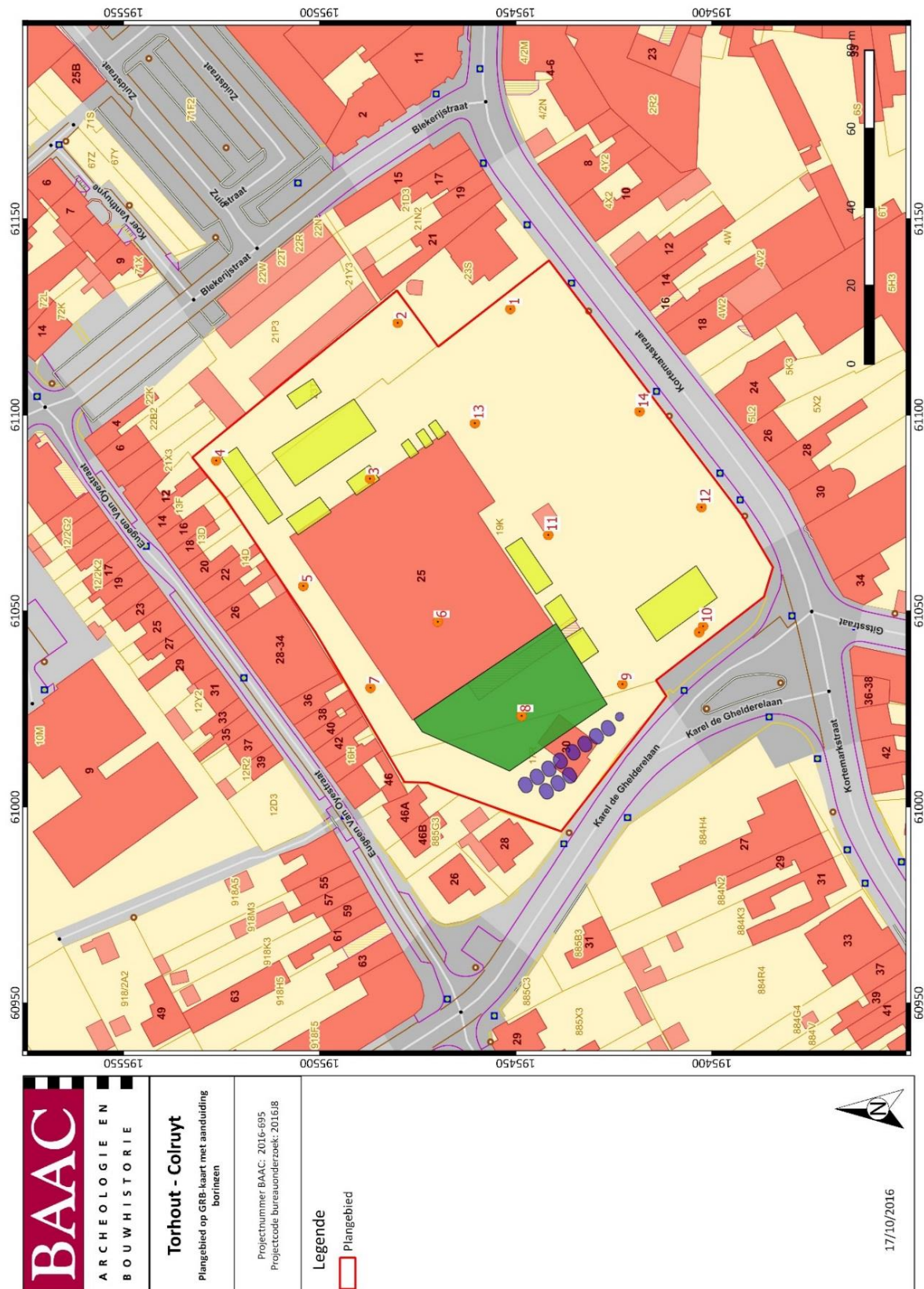
Uit deze gegevens blijkt dat de lokale bodemopbouw tot -3 m vanaf het maaiveld er als volgt uit ziet:

- 0,0 m tot 0,5 m: matig grof zand met puin = verstoring.
- 0,5 m tot 3 m: matig grof zand en/of klei met lemige bijmenging.

Specifiek toont boring 8 (ter hoogte van de uitbreiding) een puinlaag tot op -1 m diepte. Boringen 2, 3 en 4 zijn gezet ter hoogte van de uitbreiding van de parking in de noordoostelijke hoek. Helaas is in de opgesomde boorstaten niet duidelijk tot op welke diepte er zich een puinlaag bevindt.

Voor de uitbreiding van de parkeerplaatsen in zuidwestelijke hoek kunnen boringen 11 en 15 worden aangehaald. Voor boring 15 is een puinpakket tot op -0,50 m vastgesteld, maar de boring werd op deze diepte afgebroken.

Op basis van deze boringen is eveneens de grondwaterstand kunnen worden bepaald. Deze bedraagt ongeveer 1 m t.o.v. het maaiveld.

Figuur 32: Situering boringen binnen het plangebied.⁶⁵

⁶⁵ Onderkaart AGIV 2016.

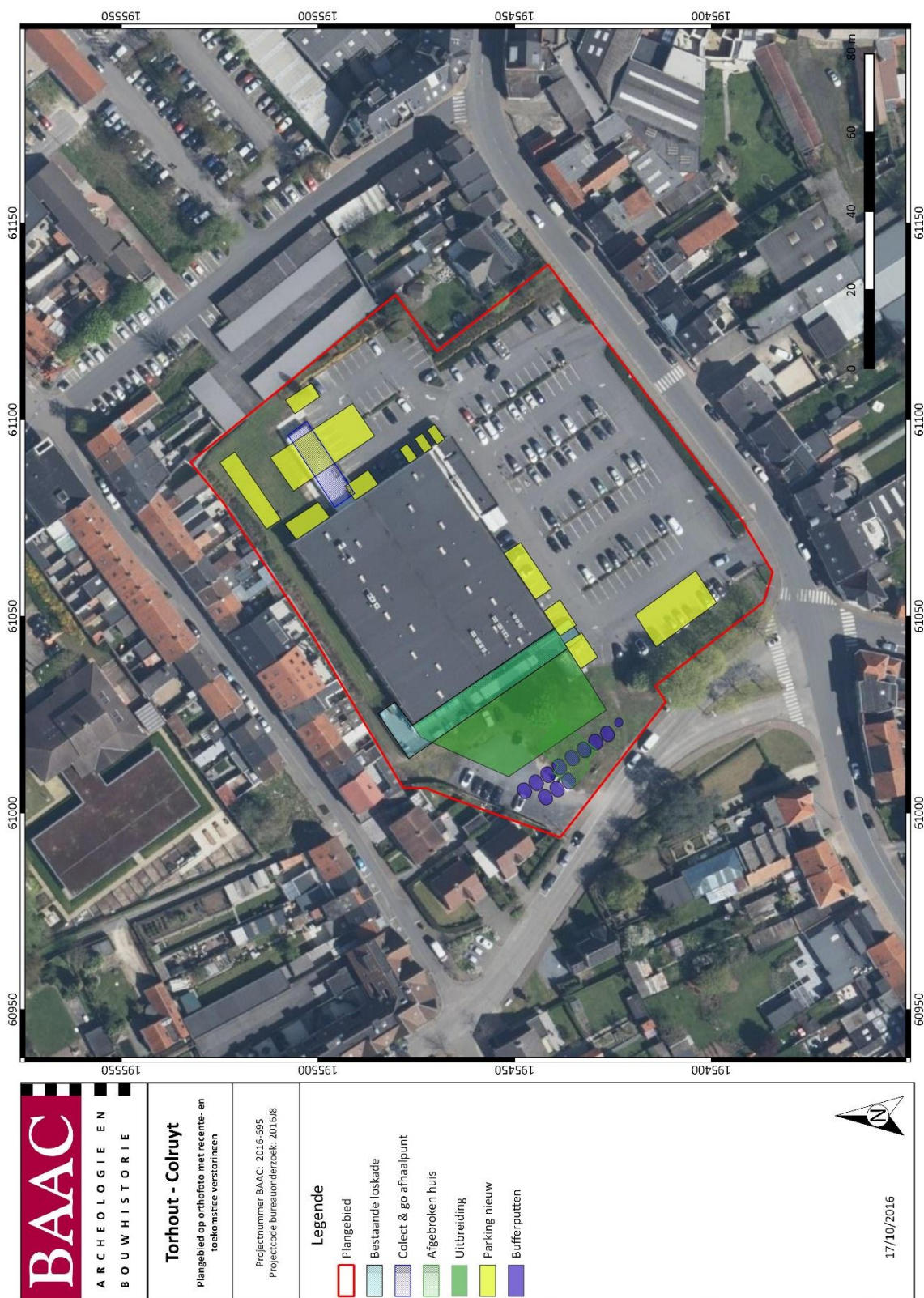
2.3 Besluit

2.3.1 Archeologische verwachting

Op de historische kaarten is het plangebied als onbebouwd weergegeven en bestaat het uit verscheidene percelen akkergrond. Op de Atlas de Buurtwegen en de Vandermaelenkaart is een gebouwtje geattesteerd in de zuidwestelijke hoek van het plangebied. Het perceel is waarschijnlijk nog tot in de late middeleeuwen als akkergrond in gebruik geweest, waarna op een gegeven moment de verscheidene percelen zijn samengevoegd tot de hedendaagse perceelsverdeling. In de 20ste eeuw is aan de hand van oude orthofoto's bebouwing waarneembaar op het zuidelijk gedeelte van het onderzoeksterrein. Vanaf 2000-2003 is tevens het Colruytgebouw met parking zichtbaar. In de omgeving van het plangebied is een aantal archeologische waarden bekend in de Centraal Archeologische Inventaris. Het gaat om onder andere een grafheuvel uit de bronstijd, sporen uit de Romeinse periode, vlakgraven uit de middeleeuwen uit de Sint-Pieters-Bandenkerk en verscheidene walgrachtsites uit de late middeleeuwen.

Het bureauonderzoek bracht geen concrete aanwijzingen omtrent de aanwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoeksterrein op. Wel blijft er, gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving, een middelhoge verwachting voor rurale archeologische sites uit de metaaltijden tot late middeleeuwen/Nieuwe Tijd. Archeologisch onderzoek in de nabije en ruime omgeving van het onderzoeksterrein toonde immers aan dat de regio tussen de bronstijd en middeleeuwse periode bewoond was en bewerkt werd. Torhout zelf kende een grote bloei in de 11de -12de eeuw onder meer met de gekende jaarmarkten. Gezien de aanwezigheid van het plangebied, net buiten de stadskern, kan eveneens een specifieke verwachting voor de middeleeuwen worden opgesteld.

Op de bodemkaart wordt het plan gekarteerd als bebouwde zones (OB). De omgeving rond het plangebied wordt gekarteerd als matig droge lemige zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (*Sch*), matig natte lemige zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (*SdP*), zeer strek gleyige kleibodem zonder profiel (*EfP*) en matig natte lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (*WSdP*). De landschappelijke ligging van het plangebied tussen het *plateau van Wijnenale* ten noorden en het *plateau van Lichtervelde – Hooglede* en de *Heuvelrij van Klerken-Staden en Geluveld* ten zuiden en de dallandschappen van de *Handzamevaart* en de *Velddambeek-Waardammebeek* ten noordoosten zorgen voor een aangename woonsituatie.

Figuur 33: Syntheseplan bureauonderzoek.⁶⁶

⁶⁶ AGIV 2016.

2.3.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Aard potentiële kennisvermeerdering

Tijdens het bureauonderzoek werd aangetoond dat binnen het onderzoeksterrein een middelhoge archeologische verwachting kan worden vooropgesteld voor de mogelijke aanwezigheid van een archeologische site. Doch zijn de bodemingrepen die een bedreiging vormen voor het bodemarchief minimaal. Hierbij kan men verwijzen naar volgende elementen:

Geplande ingrepen: Uitbreiding van bestaande Colruytgebouw, uitbreiding parking en installatie bufferputten.

Archeologische verwachting: Het bureauonderzoek bracht geen concrete aanwijzingen van de aanwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoeksterrein. Wel blijft er, gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving, een middelhoge verwachting voor rurale archeologische sites uit de metaaltijden tot late middeleeuwen/nieuwe tijd. Deze sites situeren zich in regel in één archeologisch vlak, net onder de (oude) bouwvoor. Archeologische sites met intensieve bebouwing met complexe verticale stratigrafie worden echter niet verwacht.

Impact bouwwerken: Voor de aanleg van de parkeerplaatsen wordt slechts 51 cm grond afgegraven. Voor de bufferputten ligt de ingreep tussen de 4 m – 5,10 m diep. De funderingen van de nieuwe aanbouw betreffen paalfunderingen. De maximale diepte van het zetten van deze paalfunderingen is 6,50m.

Tabel 3: Beschrijving, oppervlakte en diepte ingreep.

Ingreep in de bodem	Oppervlakte ingreep	Maximale diepte ingreep	Reeds verstoord door bestaande bebouwing (al dan niet gesloopt)	Diepte verstoring aangetoond door boringen
Nieuwe parkeerplaatsen	830 m ²	-51 cm t.o.v. bovenpas	60 m ² bodem verstoord door Collect&Go gebouw	Parkeerplaatsen: puinlaag in ZW-hoek tot -0,50 m.
Bufferputten	125 m ²	Het merendeel -4 m t.o.v. maaiveld, slechts één exemplaar met dompelpomp gaat - 5,10 m t.o.v. maaiveld	44 m ² bodem verstoord door gesloopt gebouw	
Uitbreidingen bestaande Colruyt-winkel	929 m ²	Paalfunderingen tot op -6,50 m	-60 m ² bodem verstoord door gesloopt gebouw - 147 m ² bodem verstoord door	Puinlaag tot op - 1 m

			recente loskade.	verdiepte
Totale ingreep	1884 m ²			

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat enkel de bodemingrepen met betrekking tot de installatie van de bufferputten en de uitbreiding van de bestaande Colruytwinkel een mogelijke bedreiging vormen voor het eventueel aanwezige erfgoed.

Voor de uitbreiding van de Colruyt-winkel gaat het om 722 m² (929 m² - 207 m²), waarvan enkel de paalfunderingen tot op -6,50m gaan. Voor de bufferputten gaat het om 81m² (125 m² - 44 m²). De diepe ingrepen beslaan dus een oppervlakte van in totaal 803 m².

Gesteld dat bij de aanleg van de parkeerplaatsen tot op een diepte van 51 cm wordt uitgegraven en de mogelijkheid dat onder de puinlaag van 50 cm nog archeologische sporen aanwezig kunnen zijn, wordt 770 m² als mogelijke verstorende bodemingreep beschouwd.

In totaal gaat het dan om 1573 m² aan mogelijk verstorende ingrepen.

Boringen: Er werd door de opdrachtgever reeds een bodemonderzoek uitgevoerd in de vorm van het zetten van boringen. Hieruit blijkt dat voor het volledige gebied er zich een puinlaag bevindt tot op gemiddeld 0,50 m. Specifiek voor de zone van de uit te voeren uitbreiding en bufferputten werd een verstoring tot op 1 m vastgesteld.

Waardering potentieel kennisvermeerdering

Van de eigenlijke ingreep (1884 m²), vormt enkel de bodemingreep van 1573 m² (waarvan 803 m² ter hoogte van de bufferputten en de uitbreiding en 770 m² van de aan te leggen parkeerplaatsen) een bedreiging voor het mogelijk aanwezige erfgoed. De overige ingrepen worden uitgevoerd binnen zones die reeds verstoord zijn door recente vergravingen en slopingswerken.

De waarde van het potentieel op kennisvermeerdering wordt bijgevolg bijzonder laag tot onbestaande ingeschat. Bovendien zal de kennisvermeerdering, door het verspreide karakter van de ingrepen slechts fragmentaire kennis zijn.

Daarboven toont een reeds door de opdrachtgever uitgevoerd booronderzoek aan dat de bodem gemiddeld tot op minstens 0,50 m diep verstoord is (puin). Specifiek voor het plangebied ter hoogte van de uitbreiding en de bufferputten betreft het een puinlaag tot op 1 m diepte. De kans dat er zich archeologische sporen op dit niveau bevinden bestaat, maar is twijfelachtig.

2.3.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na afronding van het bureauonderzoek stelt BAAC Vlaanderen bvba vast dat geen verder vooronderzoek noodzakelijk is. Er werd namelijk voldoende informatie gegenereerd tijdens deze fase van het vooronderzoek om een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen. Aangezien in het verleden het plangebied reeds gedeeltelijk werd bebouwd

en het bodemarchief daarbij reeds op zekere diepte werd verstoord, is de kans op het aantreffen van archeologische resten laag. Bovendien is slechts voor een klein deel van de bodemingrepen een diepe ingreep vereist. Gezien het lage potentieel op kennisvermeerdering door de beperkte oppervlakte aan diepe bodemingrepen, de vastgestelde verstoring in de geraadpleegde boringen en het fragmentaire karakter van de bodemingrepen is na een kosten-batenanalyse besloten dat verder archeologisch vooronderzoek niet aangewezen is.

2.3.3 Samenvatting

Aan de Kortemarkstraat te Torhout plant de opdrachtgever de uitbreiding van een Colruytwinkel en parking en de installatie van verscheidene bufferputten. Enkele de inplanting van de uitbreiding en de bufferputten (ca. 803 m²) brengt diepe bodemingrepen met zich mee (tussen de -4 en -6,50 m).⁶⁷ Voor het aanleggen van de parkeergelegenheden wordt slechts een ingreep van -51 cm verwacht (770 m²).⁶⁸ Bovendien was een deel van het terrein reeds verstoord door recente bouw- en sloopwerken. Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Op basis van reeds door de opdrachtgever uitgevoerd bodemonderzoek doormiddel van boringen, bleek de bodem ter hoogte van de uit te voeren diepe ingrepen tot op 1 m diep te zijn verstoord.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van alle beschikbare bodem-, geologische en historische kaarten, orthofoto's en archeologische gegevens. Tevens werden de – nog niet in detail uitgewerkte – plannen van de opdrachtgever geplot op de bestaande situatie en een beschikbaar bodemrapport geraadpleegd. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het onderzoekspotentieel van het plangebied en kon een specifieke verwachting ten aangaan van de archeologische waarden op het terrein worden vastgesteld.

Het bureauonderzoek toont aan dat hoewel de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel is gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving, de meerderheid aan werken geen diepe bodemingrepen behelst. De oppervlakte waarbinnen de nieuwbouw zich zal realiseren is klein. De overige ingrepen liggen fragmentair verspreid binnen het plangebied. Dit maakt de potentiële kenniswinst van een onderzoek zeer beperkt en fragmentarisch. Al deze gegevens tonen aan dat verder onderzoek geen kennismeerwaarde zal betekenen. Dit resulteert dan ook in een archeologienota zonder ingreep in de bodem.

2.3.4 Samenvatting breed publiek

Aan de Kortemarkstraat te Torhout plant de opdrachtgever de uitbreiding van een Colruytwinkel en parking en de installatie van verscheidene bufferputten. Enkele de inplanting van de uitbreiding en de bufferputten (ca. 803 m²) brengt diepe bodemingrepen met zich mee (tussen de -4 en -6,50 m).⁶⁹ Voor het aanleggen van de parkeergelegenheden wordt slechts een ingreep van -51 cm verwacht (770 m²).⁷⁰ Bovendien was een deel van het terrein reeds verstoord door recente bouw- en sloop werken. Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Op

⁶⁷ De reeds verstoorde zones zijn hier in mindering gebracht.

⁶⁸ De reeds verstoorde zones zijn hier in mindering gebracht.

⁶⁹ De reeds verstoorde zones zijn hier in mindering gebracht.

⁷⁰ De reeds verstoorde zones zijn hier in mindering gebracht.

basis van reeds door de opdrachtgever uitgevoerd bodemonderzoek doormiddel van boringen, bleek de bodem ter hoogte van de uit te voeren diepe ingrepen tot op 1 m diep te zijn verstoord.

Op basis van een bureauonderzoek waarbij historisch kaartmateriaal, bodemkaarten, gekende archeologische waarden uit de omgeving en beschikbaar bodemrapport werden bestudeerd, kon worden vastgesteld dat geen verder onderzoek nodig is om de archeologische waarde van het plangebied vast te stellen. Al deze gegevens tonen aan dat verder onderzoek geen kennismeerwaarde zal betekenen. Dit resulteert dan ook in een archeologienota zonder ingreep in de bodem.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: weergave van de geplande ingreep (plot door BAAC op orthofoto)	8
Figuur 2: Huidige situatie.	9
Figuur 3: Toekomstige situatie.	10
Figuur 4: Situering paalfunderingen.	11
Figuur 5: Doorsnede paalfundering en riolering.	12
Figuur 6: Plangebied op de GRB-kaart.	16
Figuur 7: Projectgebied op de topografische kaart.	17
Figuur 8: Projectgebied op de DHM-kaart met weergave van de hydrografie (omgeving).	18
Figuur 9: Projectgebied op de DHM-kaart ingezoomd.	19
Figuur 10: Hoogteverloop terrein in NW-ZO-richting.	20
Figuur 11 Hoogteverloop terrein in ZW-NO-richting.	20
Figuur 12: Projectgebied op de orthofoto.	21
Figuur 13: Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	23
Figuur 14: Projectgebied op de quartiar geologische kaart.	24
Figuur 15: Kenmerken van de Quartiar geologische kaart betreffende het plangebied.	25
Figuur 16: Het plangebied op de bodemkaart.	26
Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen.	27
Figuur 18: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart.	28
Figuur 19 Plangebied op de kaart van Ferraris.	31
Figuur 20 Situering van het plangebied op de Vandermaelenkaart (1846-1854).	32
Figuur 21: Plangebied op de Atlas van Buurtwegen.	33
Figuur 22: Plangebied op de Poppkaart.	34
Figuur 23: Plangebied op de orthofoto uit 1971.	35
Figuur 24: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990.	36
Figuur 25: Plangebied op de orthofoto tussen 2000-2003.	36
Figuur 26: Orthografische kaart tussen 2005-2007.	37
Figuur 27: Plangebied op orthofoto tussen 2008-2011.	37
Figuur 28: Plangebied op de orthofoto uit 2012.	38
Figuur 29: Plangebied op de orthofoto uit 2015.	38
Figuur 30: Gekende archeologische waarden in de buurt van het plangebied.	41
Figuur 31: Aanduiding recente verstoringen en toekomstige verstoringen.	43
Figuur 32: Situering boringen binnen het plangebied.	45
Figuur 33: Synthesepan bureauonderzoek.	47

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Overzicht oppervlakten ingrepen.	7
Tabel 2: Archeologische waarden in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	39
Tabel 3: Beschrijving, oppervlakte en diepte ingreep.	48

5 Lijst met plannen

Projectcode	2016J8
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	P1
Figuurnummer	<i>Figuur 7</i>
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	1970
Plannummer	P2
Figuurnummer	<i>Figuur 6</i>
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	14/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P3
Figuurnummer	<i>Figuur 1</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Inplanting ingrepen geprojecteerd op orthofoto
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P4
Figuurnummer	<i>Figuur 2 en Figuur 3</i>
Type plan	bouwplan
Onderwerp plan	Inplantings- en bouwplan huidige en toekomstige toestand
Aanmaakschaal	1:200 en 1:300
Aanmaakwijze	digitaal
datum	15/07/2016
Plannummer	P5
Figuurnummer	<i>Figuur 5</i>
Type plan	Doorsnede
Onderwerp plan	Doorsnede van de nieuwbouw
Aanmaakschaal	1:20
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	Onbekend
Plannummer	P6
Figuurnummer	<i>Figuur 8 en Figuur 9</i>
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	14/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P7
Figuurnummer	<i>Figuur 8</i>

Type plan	Hydrografisch plan
Onderwerp plan	Vlaamse Hydrografische Atlas geprojecteerd op het Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	14/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P6
Plannummer	P11
Figuurnummer	<i>Figuur 13</i>
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de geologische kaart van het tertiair
Aanmaakschaal	1:5000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P12
Figuurnummer	<i>Figuur 14</i>
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de geologische kaart van het quartair
Aanmaakschaal	1:50000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	14/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P13
Figuurnummer	<i>Figuur 22</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	analoog
datum	1846-1854
Plannummer	P14
Figuurnummer	<i>Figuur 16</i>
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied geprojecteerd op de bodemkaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:5.000
Aanmaakwijze	analoog
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P15
Figuurnummer	<i>Figuur 17</i>
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op bodemerosiekaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:150.000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P16
Figuurnummer	<i>Figuur 18</i>
Type plan	Bodemkaart

Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart
Aanmaakschaal	1:100000
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P17
Figuurnummer	<i>Figuur 19</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Kaart van Ferraris
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	analoog
datum	1771-1778
Plannummer	P18
Figuurnummer	<i>Figuur 21</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1841
Plannummer	P19
Figuurnummer	<i>Figuur 20</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Kaart Vandermaelen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1854
Plannummer	P20
Figuurnummer	<i>Figuur 27</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	Meest recent
Plannummer	P21
Figuurnummer	<i>Figuur 24</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	1979-1990
Plannummer	P22
Figuurnummer	<i>Figuur 25</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2000-2003
Plannummer	P23
Figuurnummer	<i>Figuur 26</i>

Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2005-2007
Plannummer	P24
Figuurnummer	<i>Figuur 27</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2008-2011
Plannummer	P25
Figuurnummer	<i>Figuur 30</i>
Type plan	CAI-kaart
Onderwerp plan	CAI vondstlocaties
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2001-2016
datum	02/09/2016 (raadpleging)
Plannummer	P26
Figuurnummer	<i>Figuur 33</i>
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Syntheseplan bureauonderzoek op orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P27
Figuurnummer	<i>Figuur 23</i>
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied geprojecteerd op de orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	1971
Plannummer	P28
Figuurnummer	<i>Figuur 28</i>
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied geprojecteerd op de orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2012
Plannummer	P29
Figuurnummer	<i>Figuur 29</i>
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied geprojecteerd op de orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2015

Plannummer	P30
Figuurnummer	<i>Figuur 32</i>
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Situering boringen
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	17/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P31
Figuurnummer	<i>Figuur 4</i>
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Aanduiding paalfunderingen
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	15/07/2016
Plannummer	P32
Figuurnummer	<i>Figuur 31</i>
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Aanduiding recente verstoringen
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	17/10/2016

6 Bibliografie

- AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016: [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 17 oktober 2016).
- BEYAERT M, ANTROP M, DE MAEYER P, VANDERMOTTEN C, BILLEN C, DECROLY JM, ... & WAYENS B 2006. België in kaart: de evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie, Brussel: Lannoo.
- BOGEMANS F. & BAETEMAN C. 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Veurne – Roeslare: Kaartbladen 19 – 20*, Brussel: Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- BOURDET G., NIEUWBORG D. & VERTE D. 2008: *Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Torhout*, Torhout: Stad Torhout.
- CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016: *CAI Databank* [online], (geraadpleegd op 17 oktober 2016).
- DECREAMER S., HILLEWAERT B, HUYGHE J. ea. 2013: Raakvlak jaarverslag 2013, Brugge: Raakvlak.
- DEWILDE M. & WYFFELS F. 2002. Het Ravenhof te Torhout in: *Archaeologia Mediaevalis* 14-15-16/03/2002, 55.
- DOV VLAANDEREN 2016: *Databank Ondergrond Vlaanderen, bodemkaarten, geologische kaarten* [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 17 oktober 2016).
- HASQUIN H. 1980. *Gemeenten van België. Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek. Vlaanderen – Brussel*. Gemeentekrediet van België. La renaissance du Livre, 1105-1108.
- HILLAWAERT B. 2009. Veldstenen waterputten aan de Burg in Torhout (W.-VI.). *Archaeologia Mediaevalis* 32, 134-135.
- HILLEWAERT B. 2011. *Torhout, 's Gravenwinkelstraat*. Onuitgegeven Rapport.
- HILLEWAERT B. 2011. *Torhout. Boeiaardstraat*. Onuitgegeven rapport.
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016: Torhout. *Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed*, ID 122116 [online], (geraadpleegd op 17 oktober 2016).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016: Kortemarkstraat. *Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed*, ID 112758 [online], (geraadpleegd op 17 oktober 2016).
- JACOBS P, VAN BEIRENDONCK F. & MOSTAERT F. 2004: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Blankenberge, Westkapelle, Oostduinkerke & Oostende: Kaartbladen 4 – 5 – 11 – 12*, Gent: Universiteit Gent.
- RAAKVLAK 2009: *Archeologisch onderzoek op de hoek van de Beerstraat & de Breidelstraat*, Brugge: Raakvlak.
- RASSALLE T. 2006-2007. *De pre-Romaanse kerk in Vlaanderen: een archeologische inventarisatie*. Onuitgegeven licentiaatthesis Ugent.
- VERBEKE E., KREKELBERGH N., DEMOEN D. 2015. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Torhout – Lijsterstraat*. BAAC Vlaanderen Rapport 145. Mariakerke.
- VERWERFT D., LAMBRECHT G., MIKKELSEN J.H. 2012. *Bufferbekken, Torhout. Resultaten Archeologische Proefonderzoek Ieperse Heerweg-Vredelaan*, Torhout. Brugge.